

Taneli Äkäpää.

Oma kirjoittama elämäkerta.

Pietarin lehti w. 1874

I.

Siitä kun aloin muistaa on vuosia, on päiwiä. Olin niitä lapsia, joilla, kuin sanotaan, kieli ei jää kanta-pään alle. Olinpa semmoinen purtsa, että jo wuotuise-na aloin yht'aikaa sekä käwellä että haastaa melska-ta, siis rupesin jo silloin ajatuksiani ilmoittelemaan, ehkä ne ajatukseni eiwät maahtaneet muuta olla kuin tunteitteni tuotteita ja wähän taisi niissä olla järkeni hawaintoja, waikka kyllä ämmäni, se on äitini äiti — lapsuuteni aikana sitä mummoa, mammaa Itäsuoma-laisen suusta ei kuultu — joka kerran kun waan suuni aukasin sanoi: „mitähän tuosta meidän Tanosta waan tulenee kun on niin wiisas”.

Mutta minusta kuitenkin ei tullut mikään muu kuin mutkatoim sorwali, waikka isäni jo oli kirjanni-toja ja siihen wielä lisäksi kotelontekijä; ellei arwoa-ni ylentäne se, että minä asun Newskoin prospektilla waikka alimmaisessa kerroksessa, että joka korkowe-dellä täytyy wettä pois pumpputa werstastani ja isäni asuskeli ainian Hernekadulla ja makasiininsa oli käy-tävän tasalla.

Waan kaiketi isälleni wertoja wedän siinä, että saan muodottomasta ja usein rumastakin puupökelöstä sorwata oiwallisen ja kauniin kapineen sitä vastaan kun isäni aikoinaan sen werran waan sai toimeen, että jo walmeita teoksia laitteli, nitoi, löi ja liistaroï kokoon, ettei ne riepautuisi.

Tuo sana „wiisas” muistaakseni ensikerran saattoi minua ajattelemaan mitä se merkitseisi seuraavassa tapauksessa. Kerran aamulla ämmäni nostaessaan minua kätkyestäni, sen sijaan että panna minua äitini wiereen, kuin tawallisesti teki äitin wuoteella wiруessa sanoi: „Tano, sinulle Jumala taiwaasta lahjoitti pienen weikon”.

Mutta kun minä en päässytäkään äitini wiereen, jossa aina niin mielelläni oleskelin, niin siitäpästä wastasuutuin.

„Ämmä, ota pois waawa!” kiljasin minä.

Mistä lienen suuhuni saanut sanan waawa, sitä suinkaan en muista. Mutta sen waan muistan, että olin aika äissäni wasta tulleelle weikolle.

„Hiljaa, hiljaa”, sanoi hätäisesti ämmäni, — „nyt sinä Tanoseni et ollenkaan ole wiisas. Mutta minä waan huusin: „ota pois waawa, ota pois waawa”.

Mene tiedä mimmoisen rymäkän olisin nostanutkin, ellei äitini hymyhuulin, kyynelhera kalpeilla kasvoilla, mutta semmoisella hellällä katsannolla, joka nytkin kuwittleikse silmissäni, olisi heikolla äänellä sanonut: „äiti, anna tänne lapsi!” Ja samassa minä pääsinkin seinän puolelta äitini wiereen ja kaappasin häntä kaulasta kiinni ja suutelin hänen kalwakkaita poskia, jotka muulloin hänen terweenä ollessaan oliwat minusta ruusun punaiset.

„Hiljaa, hiljaa; ole nyt wiisas!” sanoi warowasti ämmä, awaten äitini wieressä olevata waate myttyä ja minä kurkistin tuota pientä taiwaasta tullutta weikkoani katsomaan, mutta en nähnyt kuitenkaan muuta kuin pikkuisen tuikin punaista ihoa.

„Weikko makaa ja äiti tahtoo myös maata; ole nyt wiisas ja tule pois!” sanoi ämmä minulle ojentaen kädensä nostamaan minua pois wuoteelta ja nyt minä en wastarintaa tehnytkään.

„Kas nyt olet wiisas”, päätti ämmäni ja sana „wiisas” niin eriskummaisesti soi minun korwissani, etten malttanut olla kysymättä ämmältä: „mikä se on wiisas?”

Ämmäni meni hämille ja ikäänkuin epäellen sane-

li: „se on, se on — olla hywä ja kuuliainen lapsi”. Mutta äitini silmät meniivät umpeen, waan huuliltansa ei kadonnut hymy.

Ämmäni sanat „ole nyt wiisas, kas nyt olet wiisas” owat siitäpäiwin joka hetki pysyneet muistissani. Mutta waikka olen jo wanha, suulleni suistuwa harmaapää ukko en wielä tähän tuokioon saakka päässyt perille kysymyksessä „mikä se on wiisas”, enkä siinä ole sen selwemmällä kuin ämmäni sanoi: „se on, se on — olla hywä ja kuuliainen lapsi”. Joka päiwä minulla on jotakin mielitekoa ja kun se waan ei tule täytetyksi niin kiiwastun, suutun, loukkaan lähimmäiseni; mutta samassa kun paha on tehty, ämmäni sanat soiwat korwihini: „nyt sinä Tanoseni et ollenkaan ole wiisas” ja heti joku toinen ääni kuiskuttaa minulle: „nyt sinä Taneli parka olet tuhma”. Toisinaan tämä toinen ääni kuiskuttaa minulle iwallakin, niinpä se teki tänäkin päiwänä kun sattumalta kuulin erään oppipojan sanowan towerilleen: „mieleni teki saada mestarilta rahaa, niin eilisiltana suoten suoweti hänet ärsytin hotasemaan minua ja nyt sain enemmän kuin pyysinkään”. Mutta palajan lapsuuteni aikoihin, jotka muistissani ainiaan pysywät rakkaina.

Pian minä miellyin pikkuweikkooni jota en mistään hinnasta olisi antanut pois. Waan pikku Petu eli ainoastaan muutaman ajan ja kerran nukkui niin, ettei hawahtunutkaan. Kun näin kaikki itkewän niin minäkin säännysin itkuun ja niin etten tahtonut herettä. Tuotiin pienoinen kaunis kirstu, Petu pantiin siihen ja wiettiin pois. Petu meni sinne mistä tulikin, se on hän meni taiwaasen; niin minä arwelin ja siitä olen wakuutettu, etten arweluksissani erehtynyt.

Melkein niistä ajoista minä aloin kulkea sulhaisena ja muistaakseni ensimmäisenä morsiamenani oli meidän piika Mari, jota tawallisesti meillä kutsuttiin suureksi Mariksi ja, toisinaan, paksuksi Mariksi. Meillä oli silloin toinenkin Mari, joka kantoi pienen Marin nimeä, se oli äitini kaswatus tyttö, mutta se minusta ei miltään näyttänyt ja juuri siitä syystä että se oli pieni ja hoikka, waikka hän yhtäweran hywäili minua kuin suuri Marikin. Morsiamelleni minä en ollut juuri uskollinen, mutta sen sijaan minä olin hirmun warowa kuin turkkilainen. Jokainen nuori naiseläjä, semminkin joka piteli minua polwilansa ja suuteli punaisia poskiani, oli minun morsiameni. Mutta suuri Mari se weti minun rakkauteni kai-

kista enemmän puoleensa. Ja woi sitä harmia mikä minulla oli jos joku uskalsi sanoa että morsiameni oli ruma ja silmättömiin suutuin silloin kun joku miehistä uskalsi häntä koskea, paikalla karkasin semmoisen kimppuun ja se sai maistaa sitä mikä waan kädessäni oli.

Lapsena minä waan olin ei ainoastaan äitini ja ämmäni lellikki, mutta melkein kaikkien naistutawamme suosittu, niin että mitä ikinä waan heiltä pyysin, niin harwoin se oli etten saanut. Isääni minä wierastin, hän oli harwoin parissani, mutta muitten miespuolisien kanssa olin morsiameni kautta alituisessa sotorassa. Enköhän minä liene naisten myönnetyksistä ja miesten wastarinnasta jo pienuudesta pitäen saanut semmoista wirmaa, että mikä aikomus waan päähäni pälähtää niin kaikenmokomin se pitää tulla täytetyksi waikka se mitä maksaisi ja wirmak-sihan sekin on luettawa, että minä mieluimmin olen naiswäen seurassa kuin miesten; enkä tahdo juuri olenkaan sopia partasuitten pariin, sillä heidän kansansa minulla ainiaan on ollut jos jotakin sanomista, ehkä mielestäni aina olen ollut hywin sopuisa henkilö.

Siiwot, siistit naiset kaikkina aikoina, mikäli muistini waan ulottuu, owat wetäneet ei ainoastaan huomioni mutta silmänikin puoleensa. Jos kohtaan naisen, niin, kummallista kyllä, että eiwät hänen kaswonsa waikka ne olisiwat kuinka kauniit wedä esinnä silmiäni puoleensa, waan siiwo ja näempä waikka olewan kynnen alukset mustat, niin paikalla rupeaa mieltäni läylentämään, sillä olkaa minulle kuwittelleita jos jotakin, että tuolla kaiketi sekä iho että ihowaatteet owat likamustat ja solmu solmussa kiinni, rikkinäiset sukat jalassa ja mitä kaikkia, niin että waikkapa hän sitten käyskentelisi silkki waatteissa ja sametti saappaissa, kaswonsa olisiwat kauneimmista kauneimmat, niin sittenkään en woi nostaa silmiäni häneen, waan pakenen kuin pahaa peloitusta. Tämän mielen wian, josko sitä wiaksi lienee luettawa naiswäki sen parahin tietänee, olen perinyt äitiltäni, joka ei sietänyt epäjärjestystä, rewennäistä, rikkinäistä, ei edes pikkuisinta likapilkkuakaan missään.

Tawallisesti äitillääni oli yksi piika, joka oli hänelle suorastaan Suomesta tullut ja joku pienoinen tyttö kaswattina, useammin orpo eli saamattomien vanhempien lapsi. Lapsuuteni aikoina piiat, erin-

omattain kotoisin vanhasta Suomesta, eiwät lenin-
gissä käyneet ennenkuin vuosikautia palweltuansa
ja monet iät päiwät kantoiwat kansallispukua ja heil-
lä aina oli paidan hihat näkywissä. Ne piti äitini piial-
la ja kaswatilla olla lumiwalkoiset. Jumala estä war-
jele, jos äitini heillä tapasi vähäkin siiwottomuutta,
rikinäisen waatteen eli pikkuisenkin reiän sukassa,
niin siitöpäs armaalle äitilleni hoput nousi eikä hän
jäänyt ennen rauhaan, ennenkun wika oli korjattu.
Äitiäni minä pidin esikuwana kaikessa häntä ko'in
seurata, eikä ihme, etten woi sietää epäjärjestystä
ja siiwottomuutta. Mihin lapsuudessa totutaan, siinä
wanhuudessa pysytään, ja totumus on toinen luonto.
Miehet hokewat minussa olewan liika paljon naisel-
lista, mutta lieneekö tuossa perää ja jospa siinä sitä
olisikin, niin mielelläni pidän sen perintönä armaal-
ta äitiltäni, joka nuhdelleksaan ketä tahtonsa lewäpe-
räisyydestä eli siiwottomuudesta tawallisesti sanoi:
„ei mikään ole niin turmiota tuottawa kun ihminen
wähäpätöisimmätkin tehtäwänsä ja syyttä jättää te-
kemättä taikka lepäperäisyydestä lykkää toistaisek-
si, sallii ihossansa ja waatteissansa siiwottomuutta ja
ruokottomuutta ja jos mikä ratkiaan, repiää eli katki-

aa ei samassa korjaa sitä kuin pitää, vaan pistelee sen kinni nuppuneuloilla eli tekee solmuja. Ken vaan sietää ympäri itseänsä tämmöistä, siitä woipi olla wa-
kuutettu, että hän on laiska ja epäkelpo siinä, missä wireyttä tarwitaan ja hän wihdoin joutuu perikatoon ja muuttuu itsekin liaksi.

Että äitini sanat owat tosia olen itse omilla silmil-
läni monesti nähnyt.

II.

Miehen arwoni tulin minä tuntemaan isältäni, milt'ei aikaisemmin kuin rupesin käwelemään ja puhumaan. Itkulla ihminen elämänsä alkaa, mutta „mies ei itke” muistutti isäni joka kerta kun waan tapasi minut parkumasta tahi waikka tyrskimästä. Koska kuulin ensikertaa lauseen „mies ei itke”, muististani on karissut, mutta ainiaan olen ollut warmassa wakuutuksessa että mies minä olen.

Jo sanoin että minä wierastin isääni, mutta mistä syystä en woi wieläkään olla selwällä, joko hän mielestäni oli werrattomasti ylewä taikka siitä että oli harwoin parissani ja käyttihe silloinkin wakaasti. Mutta kaikki minä ko'in tehdä juuri niin, kuin hän teki, kun waan se oli minun wallassani ja woimassani.

Minä en koskaan muista nähneeni isääni muuten kuin wirhettömästi siistinä, hiukset huolellisesti silitettynä, ihowaatteet lumiwalkeina ja muhkeissa päällyswaatteissa sekä kiiltäwissä saappaissa ei pölyn hiukkaakaan. Halatti ja tohwelit isälläni oliwat,

mutta milloin hän niitä kantoi en nähnyt, ne tawallisesti aina oliwat yhdellä paikallaan makuu kammarrissa, halatti riippui seinällä ja tohwelit piiliwät sängyn alla.

Woi sitä iloa kun ensikertaa minunkin jatkaani pantiin housut. Paikalla minun piti päässä kyökkiin näyttämään morsiammelleni mimmoinen mies minä nyt olen, kun owat housut jalassa kuin isällänikin.

Morsiameni oli juuri pannut pöydälle tahdasta ja minun samassa piti päässä mieluiseen työhöni, tekemään kakkuja, kakkaroita ja rinkeliä, eikä aikaakaan kun etu- ja siwupuoli housuistani oli pahanpäiwäisesti tahtaalla tahrattu. Tätä wahinkoa en todella itse huomannutkaan ennenkuin äitini rupesi piikaa nuhtelemaan, kun laski lapsen esiliinattomana tahdas pöydän ääreen. Minä tuosta kun morsiantani nuhdeltiin, ja taisipa olla harmista kun oiwalliset housuni tahrasin, rupesin tyrskimään.

Mutta, o häpeätä, samassa tuokiossa aiwan odottamatta astuu jäykästi suorana, pää pystyssä isäni kyökkiin ja waakaasti sanoo: „Tano, eihän miehet itke, semminkin joilla owat housut jalassa”.

Hawilla pyyhkäsin kyyneleet silmistäni ja puristin

hampaani yhteen, kokien lakata tyrskimästä.

Kowaa sanaa lapsuuteni aikana isältäni en muista kuulleen, mutta kowasti pelkäsin häntä kuitenkin. Waikka äitini kädestä usein ja kyllä syystä, sen tunnustan nytkin — sain maistaa koiwurieskaa, jota tietymättä mistä kutsuimme „winterwantsiksi”, sittenkin en wähköäkään wierastanut äitiäni enkä hänen winderwantsiansa, mutta äärettömästi rakastin, tietysti äitiä eikä winderwantsia.

Suurempata uhkaa mielestäni ei woinut olla kun äitini sanat: „malta, malta, minä sanon isälle”. Muut uhkasiwat sanoa pahojani äitilleni, mikä minua ei suuresti säikäyttänyt, ehkä tawallisesti tottelin kuitenkin. Kerran tapahtui minulle suuri onnettomuus: waromattomuudessani särin isäni nimikkokupin, waikka kyllä aina oli altisna oma kuppini, kuitenkin minun piti saada juoda isäni kupista kun waan häntä ei ollut saapuwilla. Paikalla juoksin kyökkiin, tempasin wastasta winderwantsin ja toin sen äitilleni. Mutta äiti pani winderwantsin peilin taakse ja sanoi: „sinun pitää sanoa isälle ja pyytää häneltä anteeksi”.

Woi sitä tuskaa mikä minulla oli seuraawana aamuna odottaessani kahwipöytään isäni tuloa wers-

taasta. Ääneni wapisi, itkeä, ei saanut — mies ei itke, lausuessani: „anna isäkulta anteeksi, särin sinun kuppisi”.

Isä katsahti tawallista wakaammasti minuun ja, jos woipi sanoa, wielä wakaammasti murahti: „ei kunnon mies säre tarwekappaleita”. Tämä isäni kat-santo ja lause koski minua kymmenesti kipeämmin kuin äitini winderwantsi.

Alkujani aina muistamattomista ajoistani minä olin naisten seurassa, mutta warain minä tulin tietämään, ettei aina sowi olla oman äitinkään parissa. Meillä joka lauantai-iltana kaikki käwiwät saunassa ja minä seurasin sinne äitiäni, piian sylissä turottuna jos jollakin tawalla, etten muka tiellä wilustuisi. Ker-ran kun äitineni palasin saunasta sattui meillä olemaan Taawetti setä, joka aina pysyy tuoreessa muis-tissani hywistä tuomisistansa. Kuultuansa mistä tulin, sanoi setä hymyellen: „ohhoh, mikä mies sinä olet kun käyt naisten kanssa saunassa”.

Seuraawana lauantaina äitini rupesi, kuin tawallisesti, pukemaan päälleni ottaaksensa minua keral-laan saunaan, kussa pesi, hieroi ja mittoi minua, eikä näitä askareita uskonut edes ämmällenkään. Kai-

keti jos olisi waan jaksanut niin olisi tiellä kantanutkin minun, joka olin ko'okas ja wahwa poika, mutta tämän työn sai tehtäväksensä tukewa morsiameni Maria. Saunassa mittominen tapahtui siten, että äitini minut pestyänsä ja hierottuansa pani penkille selälleen, suoristi jalkani, wetäsi ensin yhden käden suoraksi korwani siwutse pitkin penkkiä, joksenkin kowasti wenytti sitä ja waaksallaan mittasi kainalosta pisimmän sormen nenään saakka, sitte samat temput teki toisellekin kädelleni; mutta kummanko mittasi ensin, wasemman wain oikean, sitä enempä en muista ja miksi tarpeeksi tätä mittomista teki en vielä nytkään tiedä, — taikauskoinen äitini ei ollut.

Mutta sanottuna lauantaina minä muistaakseni nostin ensimmäisen ja viimeisen kerran armasta äitiäni vastaan semmoisen wastarinnan, josta vielä nytkin on minulla tunnon waiwa. Sekä äitini, että ämmäni ja morsiamenikin kokiwat maanitella saunaan lähtemään, mutta minä kiwen kowaan pidin miehi-syyteni puolta ja tanitin „miehen ei sowi käydä naisten kanssa saunassa”. Äitini otti jo peilin takaa win-derwantsinkin ja uhkasi sillä, mutta sekään ei auttanut.

Luoja tiesi miten olisi minulle käynytkin, ellei isäni olisi sattunut tulemaan meteliin. Kuultuansa asian, isä yksintotisesti sanoi: „todella, Tano on oikeassa: miehen ei sitä sowikkaan tehdä. Tano lähtee minun kanssani saunaan”.

Koko pitkällä iälläni en muista koskaan niin riemastuneeni kuin nyt, kuultuani isäni sanat, että pääsen saunaan kussa waan miehet käywät. Mutta naisille tuli suuri hätä, äitini ja ämmäni yhteen ääneen huudahtiwat: „lapsen käypi miesten wälissä pahoin, hän woipi joutua hengen waaraan”.

Waan sana oli sanottu, naisten wastenpanemiset eiwät auttaneet mitään, isäni oli jyrkkä päätöksissään. Ja minä, o kowasydämistä miehistä luontoani, mahtailin waan, enkä ollut armaitteni hädästä millänikään.

„Taneli, kääräse lapsi turkkiisi, on kowa palkanen,” sanoi huolellisesti äiti.

„Miestä ei kanneta”, murahti isäni ja minä oikein mahtipontisena kulin hänen siwullansa saunaan, joka ei ollut kaukana asunnostamme enkä sen perästä koskaan pyrkinyt kenenkään kannettawaksi vaikka olisin ollut kuinka wäsynyt.

Heti palattuamme saunasta minä ylvästeliin äitille ja ämmälle: „waikka saiput meni silmiini, minä sitenkään en itkenyt”. Mutta äiti ja ämmä huolellisesti kyseliwät, eikö minua wilusta, eikö kiwistä päättäni ja muuta semmoista, samassa koetteliwät käsillään milt’ei koko ruumiini.

Tästä merkillisestä päiwästä saakka minä kesät talwet isäni kanssa käwin peseimässä.

Kesällä me melkein joka päiwä käwimme uimassa. Me joka kesä asuimme maahowissa Autuaan saarella, Suomen lahden rannalla. Joka päiwä isäni aamulla warhain läksi kaupunkiin ja illalla tuli kotiin, jolloin minä kärsimättömyydellä häntä odotin, seuratakseni häntä uimaretkellä. Minäpäs wasta olin aikamies kahlatessani isäni siwulla wedessä aina kaulaan asti ja erinomattain istuessani isäni harteilla, hänen uidessaan ja hän uikin taitawasti kuin kala. Äitilläni ja ämmälläni oli suuri tuska meidän wesissä oleksimisestamme, mutta me miehet heidän tuskastansa emme olleet millämmekään, tuntui meistä waan naurattawalta.

Jo kolmannella wuodella minä olin semmoinen weitikka, että yksinäni wyötäisiin saakka kaaloin we-

teen kädessäni pitkä ranstakka, jonka päässä oli nup-puneulasta tehdystä koukulla varustettu rihma. Kun ken kysyi minulta: „mitäs teet?”

„Tyttöläjä ongin”, oli wakainen wastaukseni, enkä joutanut kääntäidä edes kysyjän puoleen, mikä olisi minun pitänyt tekemän kohteliaisuuden wuoksi.

Kaikista näistä wesillä olemisistani äitillä ja äm-mällä oli hätää hädäksi. Mutta isäni sanoi: „miehen pitää tottua weteen, se on hänelle terweellistä, eikä sitten wahingon sattuessa hätäännä”. Hänen sanaansa kukaan talossa ei woinut wastustaa.

Kaiketi isäni oli oikeassa: millisetkään kastumiset eiwät ole minulle tehneet kipua, ei edes nuuhaakaan ja jo pienuudesta olen monesti wahingoissa pulahtanut weteen, monesti olen ollut hengen waarassa, enkä koskaan ole hätääntynyt; waan kuitenkin wara se pitää pitää, kuin sanotaan warjeltua Jumalakin warjelee ja parempi wirsta wäärää kuin waaksa waaraa.

Miehenarwostani olin minä sangen arka, eikä sekään ollut wähäpätöistä kuin olin isäni kaima; mutta warahin minä tässä arwossani tunsin itseni loukatuksi ja kerrassaan hirmun kowasti.

Meillä melkein jokapäiwä käwi paljon wieraita,

enimmäkseen isäni kuntia sekä käsityöläisiä että wirallisia ja oppineita. Heistä eräs harmaapäinen ukko, leweällä naamallaan, hirmun paksulla rungollaan ja mataloilla jaloillaan weti erinomaisen huomion puoleensa. Häntä kohdeltiin suurilla kunnian osoituksilla ja nimitettiin tohtori Waltteriksi, mutta meidän kissälien ja oppipoikien keskuudessa ei muuten häntä kutsuttu kuin paksu Paawo.

Kerran kuulin isäni oppipojalleen neuwoksi sanowan, ettei ylhäisemmälle itseä pidä esinnä ojentaa kättä, mutta häntä on terwehdittävä kohteliaalla kumarruksella ja käsiteltävä ainoastaan silloin kun hän tekee alun; tätä neuwoa olen seurannut tähän saakka. Äitini opetti minua tekemään terwehtäessäni kohteliaita kaswoja, raapaisemaan jalkaa ja höylisti kumartamaan ja minä opinkin näitä temppuja tekemään oikein mestarillisesti.

Maria Magdalenan päivänä, se on äitini nimi-päiwä, meillä maahowissa oli paljon wieraita ja niiden luwussa tohtori Waltterikin. Minä kuin höyli kawalieri erittäin lähestyin jokaista wierasta ja terwehdin jalan raappauksella ja siewällä kumaruksella; mielestäni semmoisella taidolla että sitä sopi

wastata, ja niinpä terwehdin tohtori Waltteriakin.

Mutta tohtori wastaukseksi iwasuulla äännähti: „porsas, tuleppas tänne!”

Minä kokonansa lemahdin tuleen, mutta kuitenkin kohteliaisuutta noudattaen lähestyin wierasta.

„Roikkaappas kättä!” sanoi tohtori yhä iwasuulla.

Minä siewästi ojensin käteni, enkä niin kuin olin nähnyt talonpoikaisten lasten kaikesta woimasta roikkaawan.

Mutta sen sijaan että kohteliaisuuttani wastata kohteliaisuudella ja puristaa kättäni, tohtori antoi minulle sormellaan aika napsauksen otsaani, minulle, johon tähän saakka ei kenenkään, ei edes isänikään käsi ole sattunut, äitini winderwantsi tässä ei woi olla kysymyksessä. Kaikki musteni silmissäni, mutta toinuin kuitenkin. Kohteliaisuuden rajoja ei sopinut rikkoa, isäni katsoi wakaasti minuun, kumarsin tohtorille ja kiiruhdin pois huoneesta.

Mistä syystä tohtori nimitti minua porsaaksi ja sormellansa napsautti otsaani ei äitinikään tietänyt sanoa, isältääni en rohennut kysyä. Arwelin, aprikoin ehkä lienee tohtori närkästynyt siitä kun en lähestynyt häntä sen werran kuin olisi suwainnut; mutta hä-

nestä käwi sietämättömän paha löyhy, minkä myöhemmin tulin tietämään, että se syntyy ylellisestä palowiinan ja tupakan nautinnosta. Mahtaa se olla tämän tapauksen johdosta, etten koskaan ole woinut suwaita palowiinaa enkä tupakkaa ja että jos kohtaan vähänkin wieraanmoisen henkilön, niin kowasti warajan eiköhän tuo loukkaa miehenarwoani ja anna jostakin syystä aika napsausta otsaani. Mutta waikka kuinka waruisa olen ollutkin, kuitenkin oh kuinka useasti olen, luullakseni millisettäkään syyttä, saanut aika napsauksia otsaani, ei ainoastaan harmaapäisiltä ukoilta, mutta monesti piimäsuilta poikahutjukoiltakin, jotka kelpaisiwat olla lasteni lapsina; niinpä wasta tänä aamuna nuorin oppipoikani antoi aika napsauksen wanhaan otsaani, siewästi muistutettua ni hänelle että pöly pitää pyyhkiä ei ainoastaan wers-
tapöydän päältä waan altakin, minkä mielestäni kyl-
lä huolimattomuudesta jätti tekemättä, ja tuo poikanahjus äreästi sanoa tokasi ihan julkeasti silmiensä sisään: „kuka niitä kaikkia loukkoja jaksaa nuohoa”.

III.

Ah sitä armasta lapsuuteni kotia kuinka rakkaana se on ainiaan pysynyt muistissani. Mielestäni ei rahduksikaan mene pois entinen, suloinen aika mutkattomine tapoinensa. Toisin silloin elettiin, toisin nyt. Meidän kotielämässä ei ollut ulkonaista kiiltoa, eikä mitään teeskenneltyä. Kammarissa, kyökissä, makasiinissa ja werstassa wallitsi nuhteetoin puhtaus; ei suinkaan löytynyt sitä nurkkaa, sitä loukkoa, jossa siiwottomuus olisi sijansa saanut ja juuri tämä wallitsewa puhtaus mutkattomissa mutta mukawissa tarwekapineissa oli hywin woiwan talon tunnusmerkki; waan ei korskeat ja ylölliset huonekapineet, mutta myös tawallisesti kiirulla kädellä pyyhkiä hottaistuna ja piilopaikat täynänsä saastaista roskaa, kuin se nykyaikoina monessa mahtawassakin talossa tahtoo olla.

Milloin isä nousi ylös eli pani lewolle en muista nähneeni lapsuuteni aikana, waan aina hän oli walweella, wireänä, työssä ja toimessa; enimmät ajat hän wietti werstassa, mutta jokapäiwä hän käwi kau-

pungilla asioilla. Äitini ja ämmäni seurassa hän säännöllisesti oli ruoka- ja juomapöydässä ja tietysti minä myöskin olin siinä, istuen nimikko tuolillani.

Äitini ja ämmäni myöskin oliwat hywin walpaita; he oliwat aina hywin kammattuina ja siististi puettuina. Naisten waletukista lapset niinä aikoina eiwät tietäneet mitään, ei niinkuin nyt, koska ei ainoastaan huoneessa, mutta ulkonakin keskellä wäen tunkua, kuulet ei ainoastaan tyttö- mutta poikalapsen huu-tawan isällensä: „pappa hoi! missä mamman schin-joni on?” ja koska liikkuessasi taloissa, kussa nuoria neitosia on, näet kassan pätkiä julkisesti wetelehtävän pöydillä suurien peilien edessä ja itse neitokset näet sen ruokottomissa ryysyissä sen kuhisewan silkissä wirstan pitkäisellä hännällä; kaikessa nyt wal-litsee liiallisuus. Kummallista kyllä kuinka ajat owat muuttuneet. Lapsuuteni aikana miehiä usein kohtasit waletukissa, mutta naisia ei; waan nykyaikoina juuri harwan miehen tapaat waletukassa ja kaljupäät owat milt’ei muodissa, mutta sitä vastaan naiset — waan paremmin waikenen, muuten ehkä hywä sopu-ni naisten kanssa woipi rikkautua ja heitänpä pois koko aikojen wertaamisetkin, niin en nykyisen suwun

wihoja wedä päälleni.

Lapsuuteni kotia muistellessani par'aikaa silmissäni owat: kammarissa ämmä nojatuolilla istumassa sukanneule kädessä, kyökissä morsiameni Mari joko liiuksen tai pöydän ääressä, werstassa meidän kisälli Luukkonen jakkarallansa kirjanide tahi joku kuwa kädessä. Isäni ja äitini liikkuiwat wireästi paikasta paikkaan, niin etten heidän mielipaikkaansa, jossa olisiwat useimmin suwainneet oleskella, muistata. Jo sanoin, että äitillä aina oli joku kaswatustytty, mutta niitä yksi tuli toinen meni samalla tawalla myös kisällejä ja poikia wertassa, waan he kaikki owat muististani pois karisseet. Ainoastaan ämmä, Mari ja Luukkonen owat eroittamatta lapsuuteni kodin kanssa muistissani säilyneet.

Enin tekeminen minulla oli ämmäni kanssa ja aina meillä menivät sanat ristiin, mutta tuokion aikaa me emme woineet toinen toisettamme tulla toimeen. Minulla aina oli sanomista hänen harmaista hiwukсистansa ja ryppysistä kaswoistansa. Kun silmä wältti minun piti saaman käsiin hänen hirmun suuret silmälasinsa ja paneman nenäni päälle, ja sittenkös minä mahtaillen käwelin „maisterina”, mutta ämmäl-

lä tekemistä, etten minä hänen warasilmiänsä särki-
si, eikä hennonnut niitä wäkisen käsistäni ottaa pois.
Yhdessä waan me sowimme, että meillä kummalla-
kin oli reikä poskessa.

Kyökkiä ilman meidän Maritta minä en muista
ollenkaan. Tämä minun ensimmäinen morsiameni oli
oikein suomalainen kaunotar: hän oli suuri paksu
walkowerinen ihminen, kippura nenänen tuli punai-
nen, semminkin kuin oli liijuksen ääressä, leweil-
lä kaswoilla ja paksuilla lihawilla käsiwarsilla, joilla
kanteli minua hamaan siihen iltaan asti, jolloin tein
mainion wastarinnan äitilleni, ja suurilla karkeilla
käsillä; mitkä kaiketi kowat oliwat kowasta työstä.
Muuten häntä en muista nähneeni kuin sangen siis-
tinä ja lumiwalkoisessa esiliinassa. Tätä morsiantani
minä niin rakastin, että jos sain tuomisia, joita erin-
omattain toi minulle Taawetti setä, niin paikalla wein
kaikkein esinnä hänelle, ei itse äitikään esinnä johtu-
nut mieleeni.

Werstassa minun oli kiwen kowaan kielletty käy-
mästä, mutta aina se minun piti päässä sinne pujahta-
maan; ja harwoin se oli etten jotakin pillaa siellä teh-
nyt ja siitäpä se taisi olla, ettei kisällit ja oppipojat mi-

nua siellä sietäneet, paitse Luukkoista, joka aina lauhkeasti minua kohteli, ehkä muuten oli jörö, harwa puheinen ja kömpelö liikkeinen matalainen mies kalpeilla rokonarpisilla kaswoilla. Hän pysyi aina werstassa, ainoastaan sunnuntaisin käwi kirkossa ja kerta wuodessa äitini nimipäiwillä käwi meillä maahowissa.

Pyhinä ja muina työajasta wapaina hetkinä Luukkonen näytteli minulle kuwia, joita meidän werstassa aina oli ja selitteli niiden sisälläpidon, ja tämä painui niin mieleni että minä hywin paljon osasin kertoa ei ainoastaan yleensä ihmiskunnan, mutta luonnonkin historiasta ja tuttawamme suwaitsiwatkin minulta yhtä ja toista kysellä ja kaiketi siitä syystä että wastaukseni huwittiwat. Mutta ämmäni kunnelleessaan wastauksiani ei koskaan jättänyt sanomatta: „mitähän meidän Tanosta tulenee, kun on niin wiisas?”

IV.

Milloin ja miten minä lapsuuteni aikoina opin kaikkea semmoista mitä järellisen lapsen tulee osata, niinkuin lukemaan, kirjoittamaan, piirustamaan, lukua laskemaan ja muuta käytännössä tarpeellista tiedon ja taidon haaraa, en muista; waan sanotaan minun jo wiisiwuotisena olleen warmana lukumiehenä. Mutta muistan kuitenkin sen ajan kun a:takaan en tuntenut.

Meillä tawallisesti iltahetkinä, erinomaittain lauantai-iltoina, illallisen syötyä, ja sunnuntai-iltapuolella joku talonwäestä luki ääneen ja muut kuunteliwat. Näissä tilaisuuksissa usein myös kuulijoina oli, mutta aina taampana, kyökistä Mari, istuen pikku rahilla kyökkiin menewällä owella, ja werstasta Luukkonen — werstan owen suussa omalla työjakkarallaan. Molemmat taisiwat ilmestyä paikoilleen itsestään, kenenkään kutsumatta, kenenkään huomaamatta. Meidän muu työwäki illallisen syötyä eli muuna työstä joutoaikana ei ollut näillä luwuilla saapuwilla: kisälit oliwat poissa kotoa „luljaimassa”, mutta oppipo-

jat pysyiwät werstassa kuka mitäkin tehden, enimmäkseen harjoitelleitten lukemisessa, kirjoituksessa ja luwunlaskussa — rähäjää, peuhata, keikkua tahi miten tahaan säädyttömästi oleskella meillä ei saatanut vähääkään.

Ämmän lukuaineina oliwat hengelliset kirjat, joihin niinä aikoina suomalainen kirjallisuus melkein kaikkienensa supistuikin; äiti, kaswatustyttö ja minäkin, tietysti kun lukumieheksi pääsin, lu'imme kukin wuoroomme maallisia kirjoja, paitse lauantai-iltoja, jolloin luwun aineet oliwat hengelliset.

Maallisia kirjoja meillä suomenkielisten puutteessa, joita parahiten olisimme ymmärtäneet, luettiin wenäjänkielisiä. Muita kieliä meidän talossa ei käytetty, ehkä ämmäni ja äitini osasiwat saksaakin ja isäni, paitse tätä lapsuuteni aikoina käsityöläisten yleistä kieltä, taisi wielä puhua ruotsia ja franskaakin, ja luoja tiesi mistä hän lienee näitä kaikkia oppinut ja mikä wielä kaikkein kummaksi käwi että hän helposti omin woimin selwän sai nidottawien kirjojen englannin ja latinan kielisistä sisällöistäkin, vaikka ummikko suomalaisena oli, niinkuin moni muukin maamiehistämme, tänne Pietariin tullut eikä tiet-

täwäistä opettajaa hänellä koskaan ollut. Mutta woi sitä huwia mikä meillä oli kun isäni luki, mikä todel-la harwoin tapahtui ajan puutteesta; luwullaan isäni pani aiwot uhkumaan, rinnan kuohumaan ja sydämen sykkimään, saattoi silmät kyynelieihin joko ilosta eli surusta, sen jälkeen kuin lukunsa sisältö oli. Minun se piti myös pääsemän lukemaan juuri kuin isäni luki, awasin kirjan ja lu'in ääneen sanoja, joita kuulin isäni lukewan, mutta kirjasta en kirjaintakaan tuntenut, waikka silmäni oliwat siihen kiinnitetyt samoin kuin isälläni lukiessaan.

Ehkä olin lukewinani kuin isänikin, waan hywin kyllä tiesin, ettei se ollut hänen lukuansa, ja uskalsin kuin uskalsinkin häntä pyytää opettamaan lukemaan kuin hän. Isä samassa otti kirjakaapista kirjasen, jossa ensimmäisellä siwulla oli kuwattu iso kukko keppi kynsissä ja pikkuset lapset sen edessä, mikä minusta näytti sangen oudolta, että kukko on paljoa suurempi useampaa lasta yhteensä ja wielä päälliseksi keppi kynsissä; semmoista eläwää kukkoa en muistanut milloinkaan nähneeni.

Isäni käänsi kirjanlehden, osoitti pikku puikolla kirjaimen ja sanoi: „äännä a”.

Minä äänsin: „a”.

„Muista nyt minkä näköinen on a”, — sanoi isä.

„Muistan”, — wakuutin minä.

Isä käänsi toisen lehden kirjasta ja sanoi: „näytänpäs minulle a”.

Mutta sen sijaan että totellakseni isäni käskyä, minä käänsin kirjasta kukon esille ja rupesin siitä isälteni haastelemaan, ettei muka eläwä kukko ole suurempi lapsia eikä se woi pitää keppiä kynsissään, kuin tässä kuwassa näkyy.

Isä keskautti mietteeni kukosta, wakaasti sanoen: „ohhoh, Tanoparka, eihän sinussa ole miehen alkua-kaan, kun et edes malta oppia tuntemaan a:takaan; opettaa sinua on waan ajan hukka”, ja tämän sanottuansa jätti minut yksinäni kukon ääreen.

Isäni sanat kowasti koskiwat minua, paikalla juoksin äitini luo ja pyysin näyttämään minkä näköinen se a on.

Äiti tempasi minut polwillensa istumaan ja näytti a:n. Nyt minä näytin äitilleni kirjan joka siwulta a:n ja samassa se piti minun näyttämän ämmälle ja Marille ja olisinpa näyttänyt Luukkosellekin, mutta pääsy werstaasen minulle oli kielletty; ainoastaan kaswa-

tustytölle Katille en näyttänyt, sillä hänen kanssansa en ollut hywässä sowussa.

„Etpä sinä Tano osaa näyttää e:tä”, — sanoi Kati, ikäänkuin iwaten.

Tämäkös minua äköitti, että työtökin minua osamattomuudesta herjaawat ja minä muutamassa päiwässä opin kaikki kirjaimet tuntemaan. Mutta miten opin tawuita, sanoja ja lauseita kokoon panemaan, sitä en enempätä muista; waan tarkoin nytkin muistan kuinka hauskaa oli minun ääntää kirjaimia, tawuita ja sanoja, sitten laskea lukua, kuinka monta suunawausta; se on tawuuta kussakin sanassa on ja monta kirjainta kussakin tawussa on, ja millä niistä yksinänsä on ääni ja mitä äännetään toisen awulla. Näin, niin sanoen leikkien, minä pian opin joksenkin hywästi lukemaan ei ainoastaan suomea mutta wenäjääkin.

Minäpä wasta mies olin kun illoilla lu’in wuorostani muitten kuulten, ja liikutetulla mielellä minua kuunneltiinkin; niinpä kerrankin kun wuorostani ääneen lu’in romaania „Fanfan ja Lolotta”, erinomaittain kohtaa, kussa kerrotaan kuinka pieni weli ja sisar oliwat jätetyt autiosaareen ja kuin he siellä ypy yksinään eliwät, niin ei ainoastaan äitin ja ämmän,

mutta Marin ja Luukkosenkin silmistä wuosiwat kyyneleet ja minä itse säännyn niin itkuun, että keskauti lukuni.

Kirjoittamista minä myöskin aina muistamattomista ajoista harjoitin. Alussa minä tein waan koukeroita juuri semmoisia kuin näin Luukkosen piirtävän, enkä ollenkaan niitten merkityksestä ajatellut, mutta toisinaan kirjoitin niin kiirusti että pännä rapaji waan kiitäessään paperia myöten, silloin minä olin kirjoittawinani juuri niin kuin isä ja äiti kirjoittiwat. Ämmä ja Mari eiwät koskaan kirjoittaneet siitä syystä kuin heidän sormensa oliwat tuikei jäykät, etteiwät taipuneet pännää pitelemään, niin minä vähimmästään päätin. Mutta opittuani tuntemaan kirjaimia, minä samassa piirsin niitä ulkomuistoltani taululle ja paperille ja ennen pitkää minusta syntyi kirjoitusmieskin.

Piirustamaan minä muistaakseni rupesin sanan oikeassa merkityksessä ihan esinnä ämmääni, kuin hän köykyssä käweli keppikädessä ja sitten paksua Paawoa, hänen hirmun leweätä naamaansa, paksua runkoansa ja mataloja jalkojaan. Tätä Paawoa minä melkein jokapäiwa leikkelin paperista ja naker-

sin puusta, ja tämä viimeinen työ se taisikin minusta synnyttää sorwalin.

Wiiwantoakin minä pienuudesta pitäen taisin, sillä ämmästäni minulle syntyi köyry wiiwa ja hänen kepiänsä useimmin winosuora wiiwa, harvemmin pystysuora wiiwa ja aikaharwoin waakasuora wiiwa.

Kaikkina aikoina, mikäli muistini waan ulottuu, minä olen osannut lukuja laskea, hywin tietäen että kummassakin kädessä on wiisi sormea ja molemmissa yhteensä niitä on kymmenen, mutta jos peukaloi-
ta ei oteta lukuun niin niitä on waan kahdeksan, ja osasinpa laskia lukua kaikista kynsistäkin, että niitä kaikkia on kaksikymmentä. Woi kuin minusta oli kummaa, että Pölkkenin Kolja, vaikka jo suuri pojan kolli, paljoa vanhempi minua, ollessaan meillä wieraina, juuri samana päivänä kuin minä tohtori Walterilta sain napsauksen otsaani, ei osannut minulle selwittää, kuinka monta sormea, warwasta, kättä ja jalkaa hänellä on, mutta ei edes tietänyt kuinka monta nenääkään hänellä on!

V.

Pienuudesta pitäen aina olen kokenut olla ja elää kuin kunnon mies; mutta lapsuuteni aikoina aika-ihmisten elämästä en tietänyt paljon mitään ja tämä kaiketi tuli siitä, että wanhempani minun kuulteni eiwät koskaan keskenänsä puhuneet omista eikä wieraista asioista mitään. Mari ehkä oli kielewä, mutta melkein aina oli kyökissä yksinään, ei ollut kenen kanssa rupattaa; Luukkonen oli harwa puheinen, työläästi kenen kanssa pari sanaa päiwässä waihtoi ja minä häneltä en muuta kuullut kuin selityksiä kuwista, joita näytteli minulle työstä jou-tohetkinä. Kaikkein enemmän minulla kesti puhetta ämmäni kanssa; mutta ne aina meillä meni ristiin, kuin jo sanoin, eiwätkä ne koskeneet muita ihmisiä. Mutta tawattoman warain minä kuitenkin sain tietää aika-ihmistenkin elämästä ja täytyy sanoakseni ker-rassaan liika paljon, sain tietää ei omilta kotolaisilta mutta satunnaisesti wierailta.

Maahowissa asuessamme minulla oli tapana, kun kammarissa oli kuuma tahi itikat eiwät antaneet rau-

haa, toisinaan pujahtaa iltasella heinä luhtiin ja wanhemmat tämän tiesiwät. Äiti tosin alusta pani vastaan, muita isä myönsi, sanoen heinillä olewan maata terweellistä. Harwa sunnuntai oli, jolloin meillä ei ollut wieraita ja usea niistä jäi yöksi ja sitten aamulla isän kanssa meni wät kaupunkiin. Isä käwi aina koko matkan jalkapatikassa, mitä kaikki ihmetteliwät.

Eräänä sunnuntai-iltana minä pujahdin luhtiin makaamaan ja nukahdin. Mutta yöllä miehiset wieramme, jotka makasiwat tawallisesti luhdilla hawahduttiwat minun siten, että joku makunsijaa sowittaessaan itselleen jotakin wiskasi kaswoilleni ja samassa kuului korwiini: „jah tukas sen olisi woinut luulla, että lapsista, joita minun usein täytyi haiweriaa tukista, kun luwatta ottiwat minun lastujani ja puitakin, syntyy semmoista wieraan waraista isäntää ja emäntää, kuin owat ne samat ihmiset, joilla par’aikaa kestissä olemme. Ei kukaan woisi ajatella, että ihmiset, joitten talossa on jokaisella, sillä kaikkein huonoimmalla oppipojallakin kaikkia yltäkylä ja liiaksikin, itse owat muilta kärsineet kaikessa puutetta”.

Uni karkkosi silmistäni ja minä kaikkienensa muutuin, josko woipi, sanoa korwaksi.

Ääni oli meidän wanhan tutun, wärjäti mestari Lankisen.

„Kertokaatte, kertokaatte, miten se olisi mahdollista ollut, että Äkäpää olisi ollut teidän tukistettawinanne”, puhuiwat wieraat, jotka, kuin myös Lankinenkin, eiwät tietäneet että minä olen luhdissa.

Lankisen kertomus kesti melkein koko yön ja minä tähän päiwään saakka siitä en ole unohduttanut yhtään sanaa.

Kun kertomuksessa mainittawat henkilöt jo nyt aika-koja sitten owat menneet manalan majoihin ja heidän jälkeisistäkään ei ole jälellä ketään, paitse minua itseäni, niin warma on wakuutukseni, etten kenenkään mieltä pahoita kertomukseni julkaisemisella, mikä nyt sanasta sanaan seuraa kuin sen kuulin.

Wuotta kolmekymmäntä tästä takaperin, — näillä sanoilla alkoi Lankinen kertomuksensa, — oli eräällä saksalaisella kirjannitoja mestarilla opissa yli kahdenkymmenen wuotinen jätttäjä pojanlortti, Yrjö Kontii nimeltä, joka kaikilla kulki Jurkan nimellä ja joka oli kowin kankea kirjannitoja työhön; mutta kun oli sangen wäkewä, niin mukiin meni muitten oppipoikien seassa, raskaampia kapineita liikutellessa se-

kä puuta ja wettä kantaessa, kuin myös muutenkin kyökissä matamin apuna, joka oli liika kiukkuinen ja siitä enimmäkseen piiatta.

Työssä Jurkka oli hidas ja laiska, mutta syömään ja haastelemaan ahkera ja harras. Mutta waikka hän oli sangen ahma hywälle ruu'alle, waan wielä enemmän hän rakasti rahaa, niin että möi towereilleen muutamasta rossasta kahwi- ja teekruukkunsa sekä butterbrodinsa, kuin sitä saksalaisissa taloissa siihen aikaan woileipää kaikilla kielillä nimitettiin.

Jos Jurkka arkipäiwinä rahan edestä kuritti itseänsä paastolla, niin sitä enemmän pyhäpäiwinä hän herkuttelihe kestissä tutuilla kyökkikaunottareilla, jotka mielellään vastaan ottiwat tuota uhkeata, leweäharteista ja isojäsenistä nuorta miestä; ehkä arkaluontoiset säikkyiwät hänen liika mustawerisyystänsä, isoa nenäänsä, tuuheita mustia kulmakarwojaan ja aina pystyssä törröllään seisowaa korkeaa tukkaansa, joka harjaa ei totellut. Usea kyökki- ja kammarikaunotat sydämen sykylä odotti häntä kestiin. Hän kullakin kulki weljen nimellä ja wuoroonsa, niin että toisinaan sai sisär häntä odottaa toista kuukautta ja monikin herkkäuskoinen herraswäki

sai lohduitella piikaansa, kun tämä kaipasi weljeänsä. Mutta Jurkka tiesi asiansa, että mitä harwemmin hän käypi sen paremmin häntä pidetään ja tietysti jokainen sisär oli wakuutettu, että hän on ainoa weljellensä.

Wihdoin Jurkan oppiwuodet tuliwat täyteen ja hän sai kauniin kisällikirjan, jossa oli kirjoitettu „Georg Kondelin”; tämäkös wasta miehen korwia kohotti.

Mutta Kondelin oli taitamaton työmies, walitti aina siwujaan, suwaitsi maata, niin että wiikkauden oli jollakulla mestarilla työssä, kuukauden makasi kortteerissa; eikä wuottakaan kulunut kun loppuiwat opinajalla ko’otut rahat ja wiimein katosiwat opista päästyä mestarilta saadut waatteetkin, ettei jäänyt muuta kuin jonkin joutawa friisinen sinelin retku.

Nyt todellakin Kondelin arkipäiwinä monesti sai paastoa pitää ja elää niillä makupaloilla, millä pyhätuttunsa kestasiwat. Siewästi, kestaajan huomaamatta hän osasi liikeneviä siruisia pistää sinelinsä isoon taskuun. Tästä sinelistä hän tiesi sisäriilleen kertoa, että lääkärit oliwat määränneet sitä yöt päiwät kantaamaan siitä syystä, että ruumiinsa on sangen arka kyl-

mästä itse huoneessakin. Hellä sydämiset sisäret sen enemmän kokiwat häntä lämpimänä pidellä, miten parahiten waan ymmärsiwät.

Kerran iltapimeässä Kondelin kadulla kulkeissaan joltakulta ystäwältään äkkiään kuuli naisen hätähuudon. Hän riensi huutoa kohden ja tapasi kaksi miestä riistämässä naiselta päällysnuttua. Hän tarttui miehiin, mutta ne samassa pötkiwät pakoon.

Waimo suomalaismurteisella wenäjänkielellä kiitti pelastajaansa.

Kondelin suomeksi äännähti: „ei kestä kiittää. Mutta eikö teille mitä wahinkoa tapahtunut?”

„Jumalan kiitos ei”, oli wastaus ja puhellen koko matkan kulkiwat he hamaan kartanoon saakka, jossa pelastettu asui.

Kun vielä ei ollut myöhää Kondelinia pyydettiin sisälle.

Tultuansa waloisaan kammariin Kondelin katsahatti pelastettuunsa ja hämmästy; niin pulskaa waimoa ei ollut ikipäiwinä nähnyt; mutta samassa tuokiossa hyppäsi pikku tyttölapsi, taunis kuin kerubimi, waimoa vastaan huutaen: „äiti, äiti, missä sinä niin kauan olit? Miina jo itkikin sinua odottaessaan”. Mutta

lapsi kun waan wieraan huomasi, hirmuisesti säikähti ja peittäen itseänsä äitinsä taa huusi: „ai, ai buuka! aja pois buuka!”

Waimo koki leppeästi puhutella lasta, ettei pelkääsi, että wieras on hywä eno. Mutta lapsi wapissen pysytteli waan äitinsä takana ja pyysi ajamaan pois buukaa.

Siinä samassa tuli huoneesen hywin siewästi puettu nuori neitonen ja äänsi: „missä Miina on? lapset eiwät tahdo ilman hänettä ruweta teepöytään!”

Miina rohkeni tulla näkywiin ja lähteissään sanoi: „äiti, aja pois buuka; minä pelkään buukaa”.

Äiti lapsensa säikkymisestä meni hämille, mutta wieras puheli kauniisti ja selitteli kurjan ulkomuotonsa siten, että kauan oli ollut sairaana ja siitä syystä menettänyt kaikki riikineensäkin, waan welkaa ei tahtonut tehdä, eikä wieraissa waatteissa käwellä.

Katettiin teepöytä ja sen ääressä puhellessa Kondelin heti huomasi, että kestaajansa on aiwan toisenlainen ihminen, kuin ne kaunottaret joilla wuoroon sa hän joka pyhäilta kulki; hän kestaajansa nimittäin huomasi jumaliseksi ja päätti menetelleitä hywin warusasti sekä sanoissa että liikkeissä.

Näin alkoi tuttavuus; eikä mennyt sitä sunnuntaita, jolloin Kondelin ei olisi tawannut tätä tuttawaansa kirkon rapuilla ja saattanut häntä kotia, jossa sitten saatiin pöydälle kuuma kahwipannu ja sitä tyhjentäessä puheltiin papin saarnasta ja muista hengellisistä aineista. Miina, joka kerta kun waan näki tämän wieraan, huusi: „ai, ai, buuka tulee”, ja juoksi pakoon. Kondelin koki lasta taiwuttaa puoleensa sekä leppeillä sanoilla että makeilla tuomisilla ja kauneilla leluilla, mutta turhaan.

Illemmalla joka pyhä kulki Kondelin entisillä sisäriillänsä; mutta siitä hetkestä kun näki Kristina Iwanownan ne, vaikka oliwat paljoa nuoremmat tätä jo neljällä kymmenellä olewaa waimoa, eiwät hänen mielestensä maksaneet mitään, — hän waan käwi heillä kuin rawintolassa, syömässä ja juomassa ja, kun silmä wältti, itseään ewästävässä wiikon waraksi, mikä kaikki hänelle ei maksanut mitään, jos ei oteta lukuun kestajilleensa mieliksi olemista.

Todella Kristina Iwanowna oli hywin muhkea waimo, ko'okas, sorealla ruumiinkaswulla, täydessä lihassa, walkea pintainen ja poskillansa terweyden

ruusut taukoomatta leikkiwät. Hän oli tawattoman wäkewä ja rawakka pratska, kuin sitä pyykin pesijää täällä kutsutaan: hänelle ei käynyt wähäksikään waiwaksi olla työsssänsä koko päiwät aamusta warain iltaan myöhään. Wiikon ensipuolessa hän pyykkiä pesi, pusersi ja huuhtoi Newalla, waikka olisi ollut kuinka pakkanen; wiikon toinen puoli, useimmin jo keskiwiikosta alkaen, kului hänellä silitinrautoja liikutellessa.

Sunnuntaina ja suurina juhlina, niinkuin joulu-, pääsiäis ja helluntai-päiwinä, sanalla koska waan oli täydellinen Jumalanpalwelus kirkossa, Kristina Iwanowna oli wapaa työstänsä, eikä kertaakaan laimin lyönyt kirkon käyntiänsä ja joka pyhäpäiwän wietti joko kirjan lukemisessa eli wieraissa ollen jollakulla ystävällä, samanlaisella Jumalan sanaa rakastawalla piialla, joita kuitenkaan hänellä ei ollut monta. — Kun kirkon puolesta hänelle tuliwat wieraat, se on kirkon miehen kirjojen kanssa, hän otti heitä vastaan mitä parahiten, niinkuin piispoja pappilassa, ja pani kirjoihin runsaat lahjat. — Lepopäiwän pyhittäminen, kuin suinkin oli mahdollista, oli pääsyynä, että Kristina Iwanowna walitsi osaksensa raskaan pe-

sutyön, sillä englantilaisissa taloissa pyhäpäivät wietetään juuri kuin meillä Suomessa, että työwäki on wapaa työstä, tietysti paitse ruu'an keittäjiä, passareja ja muita semmoisia.

Kristina Iwanowna oli jo ollut hitusen kolmattakymmentä vuotta Pietarissa, ja heti tänne tultuansa Suomesta joutui palwelukseen erääsen rikkaan englantilaisen kauppamiehen taloon Galernoissa, kussa oli ensin pari vuotta pyykinpesijän apulaisena (podpratskana) ja sitten kaiket aikaa pratskana ja aina yhdessä talossa.

Koko oloaikanansa Pietarissa Kristina Iwanowna oli poissa palweluksesta kuukauden päivät. Hän oli miehelässä eräällä sananwalajalla Kitusella, joka oli hurskas ja hywin siweä, mutta joka ikään kuin todistaaksensa nimeänsä heti häitten perästä sairastui, kääntyi wuoteesen ja kiduttuansa muutaman wiikon jätti nuorikkonsa leskeksi ja raskaalle jalalle, mitä tämä ollenkaan ei tietänyt ennenkun, kuukausmäärien kuluttua, rupesi tuntemaan tawattomia kipuja ja ilmasi ne rouwallensa, joka paikalla haetti kotilääkärinsä.

Taitawa lääkäri tempasi pratskan käden, koitteli

waltasuonen tykyttämisen ja paikalla ilmoitti kipujen syyn. Hywäntahtoinen rouwa, antaessaan pratskalensa tarpeellisia lääkkeitä, neuwoi häntä olemaan waruisana ja wakuutti: „sinä, Kristina, älä mene pratsesnoihin, äläkkä nostele mitään raskasta”.

Mutta Kristina, joka tähän saakka rouwallensa kaikessa oli kuuliainen ja uskollinen, nyt oli tottelematon ja teki työtä niinkuin ennenkin.

Hellä sydämistä rouwaa huoletutti pratskansa terweys ja hän melkein joka päivä koitteli Kristinan kädestä waltasuonta, kallisteli päätään, eikä uskonut itseään ja joka kerta, kun lääkäri oli talossa, tämän piti tehdä sitä samaa. Lääkäri wakuutti waan, että pratska on terwe ja kaikki käypi luonnollista kulkuansa.

Eräänä päivänä, kun herraswäki istui ruokapöydässä päivällisellä, wanhin passari — niitä talossa oli kolme — tuotuansa paistiwadin pöytään, sopautti jotakin pöydän päässä istuwan herran korwaan; tämä tawallisesti ei juuri herkkä paikaltaan liikahtamaan — samassa kawahti ylös, meni pyödn toiseen päähän ja wuorostaan sopautti rouwan korwaan. Rouwa hypähti istuimeltaan ja tuokiossa katosi ruokasalista.

Lapset ja heidän opettajattarensa suuresti kummas-tuiwat ja lakkasiwat syömästä. Herra istahti paikalleen, alkoi leikata paistia lewollisesti ja sanoi: „ei ole tapahtunut mitään erinomaista”. Passarin sopotus ei ollutkaan mikään odottamaton uutinen: — pratska pyykkiä pratsesnoissa pessessään synnytti lapsen. Rouwa riensi katsomaan Kristinaa, joka jo kerkesi tulla kammariinsa ja käydä wuoteellensa wastasyntynyt wieressänsä, tuoliloilla pienosessa pyykkikorissa.

Suuresti hämmästyi rouwa, joka itse oli monen lapsen äiti ja tunsii mitä waiwaa äitille Moskowian reissut maksawat, kun näki Kristinan jo toisena aamuna olewan liikkeillä, waikka kyllä häntä oli kielletty nousemasta wuoteeltaan.

Kun Kristina ei malttanut olla työtä tekemättä, herraswäki tahtoi lapsen toimittaa jollekulle hywälle ihmiselle hoidettawaksi; mutta äiti jyrkästi päätti ennen lähtewänsä pois talosta, jos ei sallittaisi lapsen olla hänen luonansa ja wakuutti, että työ hänen kässissänsä on kulkewa yhtä joutuisaan, kuin ennenkin.

Pratskan lapsesta ei ollutkaan millistään wastusta: — hän, tyhjennettyänsä äitinsä nisät, päiwät yöt maata pötkötti pyykkikorissaan, mitään tietämättä

tämän maailman murheista.

Itse herra ja rouwa rupesivat kummiksi pratskan-sa lapselle, joka pyhässä kasteessa nimitettiin Miinaksi.

Ei mennyt sitä päiwää, kun ei olisi käynyt koko talon herrasväki sekä suuret että pienet ihailemassa korissa makaawata kaunista pratskan lasta, ja rouwa usein sanoi onnellisille äitille: „ah, Kristina, mitä minä antaisin kun minulla olisi niin kaunis lapsi, kuin sinun”.

„Te, Saara Iwanowna, teette syntiä Jumalata vastaan”, — wirkki Kristina rouwallensa, — „kenenkään lapset eiwät ole niin kauniit, kuin teidän”. Ja todella kauniit ne oliwatkin.

Kun Miina pääsi jalan juoksewaksi, herraswäen lapset eiwät woineet hänettä olla, eikä elää; ja kun hän oli hywin hywä säwyisä lapsi, niin herra ja rouwa mielellään salliwat hänen aina olla lastensa seurassa. Niin ylpeät kuin englantilaiset owatkin palwelijoitaan kohtaan, semminkin muita kansallisuuksia kohtaan, Miinaa he eiwät wieroneet wähääkään, pitiwät häntä kuin omaansa ja hän söi, joi, oppi ja leikki heidän lastensa kanssa, ja mitä ikinä nämät hywän tah-

toiset vanhemmat teettiwät omille lapsillensa, sen he myös teettiwät pratskansakin tyttärele.

Kristina oli hywin kunnioitettu palwelija. Waikka kyökäskä työnsä lajista oli häntä arwosampi, kamma-rineitsyet ja njankat, se on lasten likoittajat — lähemmät herraswäkeä, sittenkin Kristinaa pidettiin talossa parahimpana ja hänelle ainoalle joka aamu, kello kahdeksan, herraswäen pöydästä tuotiin iso fransleipä ja pikku kannullinen sakeata kermaa. Palkkaa hänellä oli kuukaudelta walkea seteli, se on kaksikymmentäwiisi pankkoruplaa, muutama naula kahwia ja sokeria, neljännes naula teetä. Wanhemmille piioille joka jouluna ja pääsiäisenä lahjoitettiin kullekin punainen seteli, kymmenen pankkoruplaa ja pala sitsiä, mutta Kristinalle walkea seteli ja waatteiksi kaksi palaa, sitsiä ja lankaa.

Kanssa palwelijat, jotka kaikki oliwat suomalaisia, kuin ne nytkin pyytäwät englantilaisissa taloissa olla, eiwät kadehtineet Kristina Iwanownaa; ja hän osasikin itsensä käyttää jokaista kohtaan niin taitawasti, ettei koskaan mitään sanomista woinut olla, ehkä luonnostaan oli joksikin kiiwas ja kipakka. Missä häntä ei kysytty, siihen hän ei puuttunut, kieliä ei kan-

tanut; mutta jos häneltä mitä kysyttiin, silloin sanoi muotoon katsomatta puhtaasti totuuden, ja tämän kaiken tiesi jokainen niin herrasväestä kuin palvelijoistakin.

Kristina Iwanowna oli hywin tyytyväinen elannossansa; hänellä oli kaikkea kyllä, hyvä ruoka ja juoma, erikseen asuttawana kaunis kammari, kuin rikkasten vanhemmilla palvelijoilla on, ja mikä kaikkein kallein on — hänellä oli hyvä terveys, että hänen ruumiinsa otti lihawuutta, mutta ei liiaksi vaikka hänen ikänsä pyörähti wiidennelle kymmenelle.

Kaikin puolin Kristina Iwanowna oli hyvä ihminen, mutta kuin auringossakin on pilkkuja, niin hänessäkin oli heikkoja kohtia. Hän melkein joka päivä kuuli, että hän on hywin kaunis, hywin wiisas, nuh-teetoin leski ja hywin säästäväinen. Nämät omin korwin kuulemiset saattoiwat hänen wähitellen ajatteleman itsestänsä, että hän on ylewämpi muita ihmisiä ja hän katsaheli peiliin, ihailen kauneita, säännöllisiä kaswojansa, korkeata rintaansa ja muhkeata wartaloansa, mielestään oli jos ei kaikista maailman waimoista wiisain, niin eipä tyhmäkään ja mikä pahempi, hän wähitellen taipui ahneuteen. Hän walit-

si kaikessa esikuwaksensa raamatun Judithin, „joka oli aiwan ihana ja rikas, ja hänellä oli paljon palkollisia ja tarhat täynä palkollisia ja lampaita”; nämät sanat Judithin kirjasta eiwät koskaan karisseet hänen muististansa.

Lyhytaikainen miehellä olo muistui Kristina Iwanownan mieleen sangen harwoin ja jos hänellä ei olisi ollut lasta, niin tokko sitä senkään werran olisi muistanut; aitojen oloon hänen miehensä kaswotkin haihtuiwat hänen muististansa, ehkä tämä lie tullut siitä kun lapsensa oli hänen eläwä kuwansa, eikä wähääkään wiwahtanut isäänsä. Hänellä oli paljon kosijoita, mutta toiselle miehelle menemisestä hän ei ajatellutkaan, pitäen esikuwanansa, kuin jo sanoin, Judithin, „joka ei ottanut miestä ensimmäisen miehensä jälkeen”, ja harrastaen elää juuri kuin apostoli sanoo: „Ja se on oikea leski, joka yksinänsä on ja asettaa toiwonsa Jumalan päälle, pysyen aina rukouksissa ja awuksi huutamisissa yötä ja päiwää”.

Kondelin säännöllisesti joka pyhä odotti Kristina Iwanownaa, kirkon edustalla, saattoi kotiin, nöyräs-

ti kuunnellen lesken arwosteluja papin saarnoista ja rippisanoista konsa niitä oli. Kotona jo odotti kirkosta tulijoita tulinen kahwi, sen waritti ennakolta walmiiksi podpratska ja pakarista fransleiwän lisäksi oliwat werekset korput haetut. Wieraan warainen emäntä mielellään kahwipannun ääressä jatkoi puhetta jumalisista aineista, kun oli kaikessa niin myöntävä kuulija hänellä. Mutta Kondelin osasi kysymyksillään, kuin tiedonhaluinen opetuslapsi, saattaa lesken tyhjentämään kaiken tietonsa rakkaudesta meidän lähimmäistämme kohtaan, erinomaittain kuinka se sitoo meitä toinen toiseemme ja kuinka sen pitää ulottuman meidän uskoweljiimme, niinkuin apostoli sanoo: „tehkäämme jokaiselle hyvää; mutta enimmitten niille, jotka meidän kanssaweljemme uskossa owat”.

Wihdoin Kristina Iwanowna tottui Kondeliniin niin, että kust’ikään kirkon ulko-owesta tuli rapuille, samassa katsahti ympäri kussa Kondelin on ja jos joskus sattui, ettei hän ollutkaan odottamassa, mikä kuitenkin juuri harwoin tapahtui, niin Kristina Iwanowna tunsu jottamoisenkin kaihon: sanalla, hän pyhänä tottui wieraasensa niin, kuin arkena nimikki silitin-

rautaansa — sen piti olla aina paikallansa.

Mutta Miina pakeni waan wierasta, sillä Kondelinin mustat kaswot hirwittiwät häntä ja synkkä, tui-
ma katsanto saattoi häntä säikkymään. Hän joka kerta wapisi kättä antaessaan wieraalle ja mahdollisuutta myöten pakeni huoneesta ja milloin ei päässyt, niin pysyttelihe kuin woipi edempänä wieraasta. Kerran, kun hän tawallisuutta myöten seiso i etäällä wieraasta, hänen silmänsä, äitin juuri kaataessa wieraalle kahwia, sattuiwat katsahtamaan Kondelinin silmiin, hän säikähti niin, että äkkiään kowasti rääkäsi.

Äitiltä putosi kahwikattila kädestä ja hän hypähti lapsensa luo, huolellisesti kysyen: „mikä sinulla on, Miina?”

„Miina säikähti enon silmiä, kuin ne kiiluwat”, sanoi lapsi, peittäen kaswonsa äitinsä esiliinaan. Hän jo kaualleen ei uskaltanut wierasta bukaksi nimittää — sen oli äiti kowasti kieltänyt. Äiti kowasti hämmästy i, antoi lapsen juoda kylmää wettä ja mennä pois.

Kondelin ei ollut millänsäkään, kyseli paljon tietoiselta Kristina Iwanownalta yhtä ja toista nuhtetto-
maan elämään kuuluwista asioista mikä tällä kertaa sattui olemaan puheen aineena.

Kristina Iwanowna piti Kondelinia wiattomana Juoseppina ja kohteli häntä äitillisellä rakkaudella, ohjaten häntä, kuin kokemainta nuorukaista, kulkemaan sitä suoraa tietä, ettei horjahtuisi siitä oikealle, eikä wasemmalle.

Mutta tämä wiatoin Juoseppi, hywästi jätettyänsä hurskaan ohjaajansa, suoraa tietä meni toiseen taloon jollekulle sisärellensä wuoroonsa ja siellä sekä olonsa että puheensa oliwat kaikkienensa toisenlaiset — hän söi, joi ja laski leikkiä, mutta pönäkkä leski oli kuitenkin takoamatta hänen mielessänsä.

Miinan säikkyminen tuli herraswäen korwiin ja huolellinen talon rouwa kysyi pratskaltansa: „Kristina, mikä mies sinulla joka pyhä käypi?”

„Se käypi yksi Jumalata pelkääwäinen nuorukainen, joka pelasti minun roswojen käsistä”, ja Kristina kertoi koko asian.

„Mutta semmoinen alituissaan yhden wennon wieraan käyminen yhdellä waimolla on sopimatoin ja Iwan Fomitsch ei suwaitse sitä”. — Rouwalla oli tapana ilmoittaa tyytymättömyytensä siten, että Iwan Fomitsch, se on herra ei suwaitse sitä taikka tätä, vaikka useimmin herra ei tietänyt koko asiata; waan

waletta tässä ei ollut kuitenkaan, sillä rouwa hywin tiesi herransa mielipiteet ja mitä hän suwaitsee ja mitä ei. Herra oli niitä englantilaisia kauppioita, joitten kauppa käypi kaikessa wiidessä maailman osassa ja tämä kauppa nieli hänen niin sanoen kokonansa ja siitäpä kaikki talouden hoitoon kuuluwat askareet toimitti wälittömästi rouwa. Mutta tässä tapauksessa rouwa lisäsi wielä omasta puolestaan: „miehen alituinen oleskeleminen waimon tykönä, joka ei ole hänen äitinsä, emäntänsä, sisärensä eli tyttärensä saatata ihmisiä syntiä tekemään: se herättää heissä pahojia ajatuksia”.

Ruusut katosiwat Kristinan kaswoista ja hän wihasta wapisewalla äänellä sanoi: „antakaatte minun passini”.

Rouwa hämmästy, kotwalleen ei saanut sanaakaan suustansa ja wihdoin äännähti huo’aten: „Kristina, Kristina, joko se on mennyt niin etäälle?”

„Mikä on mennyt niin etäälle ja miten etäällä?” kysyi Kristina yhä wihaisesti.

„Kuin minä sanoisin sinulle”, — alkoi rouwa punastuen ja hämmentyen sanoissaan, — „sen miehen käyminen sinun tykönäsi, ettet sinä woi lakkauttaa si-

tä ja ennen eroaat meistä” . . .

„Ja se minun on tehtäväkin”, keskautti Kristina rouwan puheen, „kun Jumalan sanan harjoittaminen ja kokemattoman ihmisen johdattaminen autuuden tielle on teidän talossanne pahennukseksi”.

„Waimo ei voi olla miehen johdattajana”, sanoi rouwa, „waimo on aina waimo ja yksi heikko astia; hän on heikompi miestä niin hengen kuin ruumiinkin puolesta ja juuri tästä luonnollisesta syystä hän voi olla ainoastaan miehen apuna”.

„Mutta Kondelin ei ole mikään mies”, wirkki Kristina, „hän on yksi kokematon nuorukainen waan ja vanhemman ihmisen ohjausta tarwitsewa lapsi”.

„Kyllä on nuorukainen”, sanoi myhähtäen rouwa, „kun kaswoistaan näyttää ei ainoastaan sinua mutta minuakin vanhemmalta, eikä lapselta suinkaan näytä, waan siltä, joka wäijyy toisen elämää ja aina on walmis toiselta kysymään: henki taikka kukkaro, ja semmoinen ei suinkaan kaipaa waimoihmisen ohjausta”.

„Rouwa tekee pilkkaa köyhästä ihmisestä”, äänsi Kristina, katsahtaen wilaukselta peiliin, jossa näki itsensä nuoren näköiseksi, paljoa nuoremman näköi-

seksi kuin rouwa. Ja hän kopeasti lisäsi: „samanlaisella kuolemattomalla sielulla se waimokin on lahjoitettu kuin mieskin ja ohjaapihan meidän keisarinamme kymmeniä miljoneja miehiä ja sanotaanpa hänen olewan sen wiisaimman hallitsijan, kuin koskan on ollut ei ainoastaan naisista mutta miehistäkin. Debo-
ra ja Judita oliwat waikka waimoja, mutta wiisaamat kaikkia miehiä kansan seassa”.

„Minun Jumalani, minlaisia ajatuksia sinä Kristina olet saanut päähäsi”, huudahti rouwa hämmästyksissään. „Ne eiwät ollenkaan sowi kristitylle waimolle. Olethan itse lukenut, ja warmaankin monesti, apostolin sanat: „olkoot waimonne seurakunnissa ääneti; sillä ei he saa puhua, waan olkoot alamaiset, niinkuin myös laki sanoo. Mutta jos he tahtowat jotain oppia, kysykööt miehiltänsä kotona; sillä ei waimoin sowi seurakunnassa puhua”. Ja sinä, Kristina kulta, pyrit miehen opettajaksi, olipa se mies kuka ta-
haansa; se ei sowi kristilliselle waimolle. Katso waan ettei Jumala sinua siitä kowasti rankaisisi. Eikä suin-
kaan sillä pojalla, kuin sinä häntä kutsut, ole hywät ajatukset. Hän wäijyy sinua, kuin paha peto saalis-
tansa, warjele waan itseäsi hänestä. Jos en erehdy,

sinä hänen aikomuksiansa et woi tätä nykyä aawistaakaan juuri siitä syystä, että hän on sinun edessäsi tekeinyt sinun neuwoasi tarwitsewaksi lapseksi, tietäen että sinä suwaitset neuvoja antaa ja itseäsi wiisaana pidettää, juuri niin wiisaana kuin Debora ja Judita oliwat, joita sinä pidät esikuwanasi, minkä woipi päättää sanoistasi. Minun täytyy kuitenkin kielittää sen miehen käyminen minun talossani”, lopetti rouwa sangen wakaisesti ja meni pois pratskan kammarista.

Ensipyhänä Kristina Iwanowna kirkon rapuilla sanoi Kondelinille: „minun tänäpäiwänä on käytävä serkullani Katrina Petrownalla Ostrowassa. Hän on Jumalan sanaa rakastawainen leski ja hywin wieraan warainen emäntä. Jos olette hywät ja lähдете kanssani, niin pitkä tieni lyhenee”.

Kondelin suuresti kummastui, ettei tänäänä Kristina Iwanowna häntä, kuin tawallisesti kutsunut kotiinsa, waan pyysi kerallansa wieraihin, mitä ennen ei tehnyt. Tiellä leski näytti sangen mieltiwältä ja oli tawattoman harwapuheinen. Kondelin huomasi, että on tapahtunut jotain erinomaista, mutta maltti mie-

lensä ja päätti olla waruisana: ei kysellä mitään ja kärsiwällisesti odottaa, aikaa, kun kaunis kumppaninsa itse tyhjentää sydämensä ja ehkä hänen onnistuu käyttää waimon tawatoin hengen tila omaksi hywäksensä, ja hän wihdoinkin pääsee pyrintöjensä perille.

Kristina Iwanowna tunsu itsensä kowasti loukatuksi herraswäeltä, päätti lähteä pois talosta ja ruweta itse emännäksi: ettei kellään olisi mitään sanomista, kuka hänellä käypi, kuka ei. Hän aikoi wuokrata itsellensä kortteerin, palkata piikoja, ottaa wierasta pesua, hyyryläisiä, leipämiehiä ja m. m. Tästä aikomuksestansa hän tahtoi kuin warusa ihminen konsanaan-kin keskustella asiassa kokeneen kanssa, jonlaiseksi tunsu serkkunsa Katrina Petrownan. Mutta hän ei ajatellutkaan tyhjentää sydäntänsä Kondelinille, sillä piti häntä tämän maailman mutkista tietämättömän lapsen arwossa, eikä siis puhunut hänelle loukkauksesta ja aikomuksestaan.

Kristina Iwanownan serkku, Katrina Petrowna Kuomanen jo parikymmentä wuotta piti omaa taloutaan, se on hänellä oli oma kortteerinsa, jossa piti leipämiehiä ja hyyryläisiä ja pesi wierasta pyyk-

kiä. Hän jo kymmekunta vuotta oli leskenä. Hänen mieswainajansa, Iwan Iwanowitsch, eläessään oli hänellä waan tupa-ukkona, saamattomuudestaan antanut hänen holhottawakseen ja elätettäväkseen.

Juhana Kuomanen Suomesta tänne Pietariin tultuansa yritti käsityöläiseksi ja kulki opista oppiin, oli sepän, suutarin ja räätälin ja monessa muussa opissa, mutta wasara, naskali, neula ja muu työase ei kestänyt hänen käsissään, eikä pysynyt hyppysissään edes sen werran, että olisi miten tahaan päässyt kissäliksi. Oppipaikan puutteessa hän satunnaisesti joutui Katrina Petrownan kortteeriin, juuri kun tämä alkoi pitää talouttaan. Katrina oli oiwallinen työntekijä, mutta sangen riitaisa, ettei emännät woineet häntä pitää talossaan, vaikka olisiwat tahtoneetkin hänen kätewyytensä puolesta. Aamulla warain ankara meno herätti Juhanan. Kyökissä emäntä torui piikaansa, kun tämä ei saanut tulta uuniin, yrittipä itsekin sytyttää, mutta siitäkään ei lähtenyt mitään, puut oliwat liika märät. Juhana kenenkään kysymättä riensi awuksi ja kohta leimusi tuli uunissa, kahwikattila kiehui. Tämmöiseen työhön Juhana oli oppipaikoissaan hywin harjaantunut, ja hän osasi awuliaisuudellaan

ja nöyryydellään kiitollisen emännän miellyttää niin, että ei aikaakaan kun hän koroitti hänen mieheksensä, ja näin Juhana pääsi Iwan Iwanitschaksi.

Iwan Iwanitsch Kuomanen kaitet aikaa kantoi herttaisen miehen nimeä; waimot paniwat häntä esimerkiksi miehillensä ja kadehtiwat Katrina Petrownan onnea, kun muka niin pahalla waimolla piti oleman niin hywä mies; waikka todella Katrina Petrowna ei ollut mikään paha ihminen, hän waan ei sie tänyt laiskoja, joille, miehestänsä alkaen taukoamatta paarusi; hän oli semmoinen, josta woipi sanoa: tekewä toruwa akka, riski akka riitelijä. Miestänsä hän rakasti sydämensä pohjasta, waikka se joka päiwä sai kyllä häneltä kuulla nimensä. Kymmen vuotta jo siitä kului, kun Iwan Iwanitsch jätti waimonsa leskeksi, mutta Katrina Petrowna wielä nytkin kowasti kaihosi häntä ja säännöllisesti joka ilta, kun raskaasta työstä wäsyneenä laskeusi lewolle tilallensa, sillä sitä hänen mielestään ei kukaan osannut niin hywästi pöyhöttää kuin hänen mieswainajansa.

Katrina Petrowna suuresti hämmästyi serkkunsa odottamattomasta tulosta. Kristina Iwanowna käwi hänellä ainoastaan kerta wuodessa, se on nimipäiwi-

lä. Mutta sitäwastoin hän käwi serkullansa usein, lainaeli häneltä rahoja ja waikka oli jo jottamoisen summan welkaa, aikoi tänäkin päiwänä mennä pyytämään häneltä lainaa, sillä oli suuressa tarpeessa; mutta nyt hänen mieleensä jylähti, eiköhän serkku tullut häntä welkomaan.

Suurilla kunnian osoituksilla otti Katrina Petrow-na wieraat vastaan ja pani pöydälle mitä parasta waan talossa oli ja sanoi kestatessa serkullensa: „ah, kuin te, Kristina Iwanowna olette onnelliset, että olette paikassa ja kaiken, minkä saatte, woitte panna säästöön wanhan päiwän waraksi. . .”

„Siellä hywä, missä ei meitä”, keskautti Kristina Iwanowna emännän puheen semmoisella tyytymättömällä äänellä ja synkällä katsannolla, että tämä säikähti ja wielä enemmän rupesi pelkäämään, että wieras tuli häntä welkomaan. Hän käwi yhä lewottomammaksi ja jatkoi keskautettua puhettaan.

„Niin kauan kuin mies wainajani eli, kaikki minulla käwi hywin ja waikka meillä oli joukko lapsiakin syömässä, sittenkin sain niin paljon, että riitti kaikkiin tarpeihin ja jäi wielä säästöönkin; mutta hänen kuoltuansa minulta ikään kuin mikä leikkasi pois

onnen: aikoja sitten owat säästöt kadonneet, ja nyt olen ypö yksinäni, eikä lapsia syömässä, teen työtä aamusta warain iltaan myöhään, kymmenesti enemmän kuin ennen, enkä tuosta tuohon pääse ja welat kaswawat kaswamistaan; Luoja tiesi mikä lopuksi tulenee. Mahdotointa on ruweta uudestaan palvelukseen, kun jo kolmatta kymmentä vuotta olen ollut siinä poissa”.

Kristina Iwanowna oli ääneti ja näytti jotakin miettiwän. Emäntä lewottomuudella odotti waan: nyt se tuossa paikassa rupiaa waatimaan minulta welan suoritusta. Kotwasen ryypittiin kahwia mitään wirkkamatta, wihdoin Kondelin ikäänkuin itseksensä puhkesi ääneen:

„Sinä elätät itsesi kättes töistä: autuas sinä olet, ja sinun hywin käypi. Emäntäs on niinkuin hedelmällinen wiinapuu huonees sisimmässä; lapses niinkuin öljypuun wesat pöydän ympärillä”.

„Mitä te tarkoittatte näillä raamatun wärssyillä?” kysyi Katrina Petrowna Kondelinilta.

„Eipä juuri mitään”, wakaasti wastasi Kondelin; „ne muistuiwat mieleeni teidän mainitessa miestäne ja lapsianne. Näyttäisi siltä, että oikeassa Jumala-

ta pelkääväisessä perheessä miehen welwollisuus on työtä tehdä ja waimo kantaa hedelmän siitä”. Tämän sanottuansa Kondelin loi kysywäiset silmänsä oppimestariinsa, ikäänkuin pyytäen ratkaisua, oliko hän oikeassa eli ei.

Kristina Iwanownan kaswoista synkkyys katosi, ja hän myönnytykseksi nyökkäytti Kondelinille päätään ja ylpeästi katsahti Katrina Petrownaan, ikäänkuin olisi tahtonut sanoa: katsoppas kuinka wiisas opetuslapsi minulla on hengellisissä asioissa. Tällä tuokiolla hänessä ensikertaa heräsi ajatus, että toden todella miehen osallisuus oikeassa Jumalata pelkääväisessä talouden hallinnossa on wälttämättömästi tarpeellinen, muuten sillä ei woi olla oikeata menestystä.

Kondelin juuri kuin olisi tietänyt oppimestarinansa ajatukset ja äänsi:

„Katso näin siunataan se mies, joka Herraa pelkää”.

Kristina Iwanowna katsahti Kondelinin kaswoihin ja ne näyttiwät hänestä olewan niin wakailta, kuin taisi waan olla wiattomalla Juosepilla ja siweälä Topiaalla. Hänen mieleensä muistuiwat rouwan lauseet Kondelinin kaswoista ja hän ajatteli: näin ne

suruttomat ihmiset ajattelewat hurskaista Jumalan lapsista kaikkinaista pahaa. Hän wieläkin katsahti Kondelinin kaswoihin ja ne näyttiwät hänestä ei julmilta ja hirwittäwiltä, mutta miehuullisen kauneilta. Totta puhuen se oli nyt ensikertoja kun hän katsahti Kondelinin kaswoihin, tähän saakka ne eiwät johtuneet hänen mieleensäkään.

Kondelin iltahämärässä saattoi Kristina Iwanownan kotikartanon portille saakka ja leski hywästi jätessä puristi hänen kättänsä tawallista kowemmin. Kondelin tämän piti hywänä merkinä.

„Miina itki äitiä, ettei äiti tulekkaan Miinan luokse”, saneli lapsi tarttuen äitiinsä kiinni. Mutta äitin päässä aiwot pyöriwät sinne ja tänne. Hän, kuultuansa serkkunsa walitukset taloutensa pidosta, hylkäsi ajatuksen panna oman taloutensa reilaan, ja toiseenkaan taloon mielensä ei tehnyt mennä; mutta Kondelinin seuraan oli jo niin tottunut, että piti mahdottomana siitä luopua ja erinomaittain koski häntä se, että Kondelinin käyminen hänen luonansa kiellettiin, silloin kuin siinä käymisessä ei mitään pahaa ollut, ja tämäkös nyt oli herraswäen puolesta hänelle palkinto pitkällisestä palweluksestansa. Wihdoin tietämät-

tä mitä päättää tehtäväksensä, hän kärsimättömyydessään rupesi pitkin kammaria edestakasin käwelemään. Kun Miina lähestyi häntä, ja alkoi kuin tawallisesti, haastella hänelle yhtä ja toista, hän kowasti tiuskasi: „älä minua kiusaa, mene lastenkammariin”.

Lapsi hyrähti itkuun ja tyrskien sanoi: „eikö Miina ole hywä lapsi, kun äiti ei rakasta Miinaa”. Äiti wärähti, tempasi lapsen syliinsä ja kyynelsilmin rupesi sitä suutelemaan. Miinaa käytiin hakemassa lasten kammariin, mutta Miina ei eronnut äitistänsä ja nukui hänen polwillansa, pidellen kätöisillänsä äitiänsä kowasti kiinni ikään kuin olisi pelännyt ettei häneltä wietäisi pois äitiä.

Äiti waipui sywiin ajatuksiin ja kentiesi kuinka kauan olisi hiewahtamatta istunut makawa lapsi polwilla, ellei korwiinsa olisi kuulunut äreä ääni:

„Te, Kristina Iwanowna, liika paljon lellittelette tyttöänne, kun wielä nytkin käsissänne nukuttelette häntä. Jo on kello kahdeksan, tulkaatte iltaselle!”

„Kiitoksia Marj Iwanna! minulla ei ole nälkä”, wirkki tyynesti äiti ja helläwaraisesti kantoi sikeässä unessa nukkuwan lapsen sänkyyn.

„Kaikkeaa näkisin, mut’ ei tuommoista hemmoitte-

lemista”, ärisi Marj Iwanna. „Kun ei ollut musta harjaista, niin ruokahalukin on kadonnut”.

„Kun te, Marj Iwanna, ette ole olleet äitinä, niin ette woi tietää mikä lapsi onkaan äitillensä”, sanoi jo kiiwaammasti Kristina.

„Minäkö! . . .” kiljahti Marj Iwanna, mutta äkisti waikenä ja niin, että purasi huulensa weriin, pyörähti päin oween ja meni pois.

Tämä Marj Iwanna oli kyökäskä ja ruoan laittamistoimissa niin taitawa, ettei koko Pietarissa löytynyt yhtään kokkia, joka olisi hänelle wertoja wetänyt. Rikkaat ja ylhäiset pitiwät onnenansa koska hän oli heillä ruokia laittamassa. Hän osasi ruoat tehdä erinomaisen makuisiksi, että ken waan niitä maistoi, samassa tunsä ne Marj Iwannan tekimiksi, itse keisarinna tunsä niiden maun ja kiitti niitä. Mutta Marj Iwanna oli hirmun häjy ja kiukukas ja päiwä päiwältä tuli pahemmaksi. Ei ollut sitä taloa, missä hän ei olisi itkettänyt emäntää. Hänellä oli jo alku kuudetta kymmentä ja wieläkään ei ollut miestä, mikä juuri wimastutti häntä.

Hän oli Kristina Iwanownalle kaikessa wastakoh-ta. Niin kaunis kuin wiimeksi mainittu oli, niin ruma

hän oli: kiersilmä, leweänaamanen, rokonarpinen, kaulatoin, matalainen ja hirmun paksu. Rumuuttaan hän ei tunnustanut, mutta päin wastoin piti itseänsä hywinkin kauniina ja miehille kelpaawana, ja siitpä syystä hänellä oli paljon sulhasia; mutta pahat ihmiset tuliwat aina wäliin, niin vähimmästään arweli itse Marj Iwanowna.

Mutta todella Marj Iwannan sulhaset oliwat waan petteureja, wietteliwät häneltä rahoja, muka oman talouden alkuun panoksi, ja saatuaansa mitä tahtoiwat katosiwat; niinpä juuri asken eräs nuori räätälin kisällä otti ei sen vähemmän kuin kahdeksan sataa ruplaa ja meni matkoihinsa, ja sinne meni wanhan piian säästöt palkoista ja lahjoista, joita hywäntekiäisiksi sai kauppiailta. Tästäpä nyt ämmä olikin erittäin äreä semminkin Kristina Iwanownalle, jota kadehti ja piti ulkopyhänä, eikä ollenkaan uskonut, että Kondelinia olisi vastaan otettu ainoastaan kiitollisuuden tunnosta ja kristillisestä rakkaudesta, kuin ohjausta tarwitsewaa opetuslasta.

Sen kun Marj Iwanna kerkesi mennä pois, Katrina Petrowua tuli kammariin, ja tehdäksensä palwelusta serkullensa, kertoi Kondelinin käymiset pyhäil-

toina, sen yhdellä sen toisella palveluspiialla ja varoitti leskeä, ettei hän liioin luottaisi tähän mieheen, eikä uskoisi hänen jumalisuuteensa, mutta tiedustaisi tarkemmin perään, ettei käwisi samoin kuin Marj Iwannan.

Kristina Iwanownaa, kuunnellessaan serkkunsa puheita, wiskoi sen wiluun, sen wariin. Mitään semmoista hän ei woinut aawistaakaan Kondelinista, eikä uskonut serkkunsa sanomia tosiksi. Hän oli wakuutettu opetuslapsensa nuhteettomasta elämän laadusta, mutta nämät puheet lewottomaksi hänen saattoiwat kuitenkin. Nyt wasta hänen ymmärrysarkkunsa aukeni käsittämään, mitä rouwa tarkoitti sanoilansa: „joko se on mennyt niin etääksi”, ja hän punastuen äännähti:

„Eihän Kondelin ole minulla sulhasena käynyt. Hän kelpaa minulle pojaksi ja hänen puheittensa ai-neena aina on ollut Jumalan sana. Myös mitään pahaa siinä ei woi olla, jos hän kellä käypi”.

„Uskokaatte pois, Kristina Iwanowna, hän käypi aikomuksessa teitä kosia, eikä hän ilman tarkoituksetta taanoin muistellut raamatun lauseita Herraa pelkääwäisestä awiomiehestä. Ja te Kristina Iwa-

nowna, näytätätte ei äitiltä, mutta päinwastoin paljoa nuoremmalta Kondelinia”, sanoi serkku liehakoit-sewasti.

Kristina Iwanowna ei malttanut olla katsahtamatta peiliin ja mieli hywällä näki, että hän on paljoa nuoremman näköinen kuin serkkunsa, vaikka tämä oli kahta vuotta nuorempi häntä, minkä hän tiesi warmaan, mutta tällä jo kaswot kaikkimensa oliwat kureissa ja hänellä sitä vastaan ei ollut pikkusintakaan ryppyistä.

Mutta serkku käänsi puheensa ikään kuin toiselle suunnalle, päiwitteli tukalaa lesken elämäänsä, kyynelsilmin muisteli niitä herttaisia aikoja kun eli mieswainajansa kanssa; silloin ei edes tietänyt pelättäkään mitään, ja loppujen lopuksi puheensa päättyi, ettei ole hywä ihmisen yksinänsä olla; hänellä pitää oleman apu, joka hänelle sopiwa on! Lähtiessään ilmoitti hän todellisen asian, mitä warten hänen tänä iltana oli täytyminen serkkunsa luo tulla: hänellä ei ollut millä saiputtakaan ostaa ja pyysi lainaksi vieläkin uskomaan hänelle wiisi ruplaa, mitkä hän ensi pyhänä antaa takaisin ja silloin hän suorittaa osan entisestäkin welasta, sillä saapi engelskan poslanni-

kan pyykin pesusta hyvän maksun.

Kristina Iwanowna, sanaakaan wirkkamatta, awasi kirstunsa, otti sen laatikosta paperilippaan, siitä sinisen pankkosetelin ja antoi sen serkullensa.

Kiitollinen Katrina Petrowna kutsui serkkuansa tulewana pyhänä kaiken mokomin luonansa käymään.

Ensipyhänä kirkon edessä Kristina Iwanowna ei ollut näkewinäänkään Kondelinia ja yritti mennä hänen siwuitsensa, mutta tämä terwehti häntä kuin tawallisesti ja, kulkeissaan hänen siwulla, haasteli yhtä ja toista, ikään kuin huomaamatta, että matkakumppaninsa on jostakin syystä häneen närkästynyt. Koko matkalla Kristina Iwanowna ei sanaakaan wirkkanut ja näin tultiin Katrina Petrownan kortteeriin saatta. Täälläkin hän oli milt'ei koko ajan tawatto-man äänettömänä. Ehkä emäntä koki kaikin tawoin olla wieraallensa mieliksi, mutta hänkään ei saanut kuulla häneltä kuin yksitawuiset wastaukset: ja, ei.

Kristina Iwanowna kun alkoi hämärtää äkisti teki lähdön kotiin. Kondelin uskollisesti kulki hänen siwullansa, mutta nyt hänkin oli äänetönnä. Poike- tessaan Newan jälle Kristina Iwanowna äännähti:

„älkäätte waiwatko itseänne, kyllä minä yksinänikin menen”.

„Eipä ole naiseläjän yksinänsä kulkea illanhämärässä Newan jäällä”, sanoi Kondelin tyynesti. Kristina Iwanowna todella, siitä asti kun roswot tahtoiwat ryöwätä hänen yltänsä nuttua, kowasti pelkäsi kulkea yksinänsä semmoisissa paikoissa, kussa ihmisiä ei liikkunut, ja tämän Kondelin hywin tiesi.

„Mutta teitä odottaa joku sisäristänne, warokaatte ettette myöhästyisi”, wirkki leski.

„Kaikki me olemme sisäriä ja weliä Kristuksessa”, sanoi Kondelin wakaasti.

Kotwasen kulettiin äännettöminä. Wihdoin Kondelin rupesi puhumaan ikään kuin itseksensä. „Kumma kyllä, että hywätkin ihmiset pahenewat minun käymisistäni oikeilla, rehellisillä ihmisillä. Muut ihmiset ajattelewat kaikkea pahaa minun käymisistäni Kristina Iwanownalla; Kristina Iwanowna puolestansa ei ajattele parempata käymisistäni muilla ihmisillä. Ihminen ei ole hewonen, että se woisi olla ainoastaan taikka tallissa taikka ajossa. Kisällismiehellä pyhäiltana paitse rawintolaa ja kapakkaa, ei ole mihin päätänsä pistää, muuten ihmiset pahenewat. Mutta

kun pääsen niille puille, että tulen mestariksi ja Jumala tekee minulle awun, joka minulle on sopiwa, niin sitten en tarwitse ulkoa kodistani etsiä kaltaisieni seuraa ja lakkawat kaikki käymiseni, joista walitetawasti owat nekin pahenneet, joitten ei olisi pitänyt paheta”.

Kristina Iwanowna muisti nyt, että serkkunsakin kaipasi „sopiwata apua” ja hänen mieleensä jylähti, eiköhän todellakin Kondelinilla ole naimisen puuhat aikeissa, eikä malttanut olla wirkkamatta: „warmaankin sopiwa on jo teillä mielitiedossa”.

„On kyllä”, wakuutti jyrkästi Kondelin, „ja se olette juuri te”.

Kristina Iwanowna äimistyi, mutta Kondelin äännähti: „hywästi”, puristi hänen kättänsä ja läksi kii-ruilla askeleilla pois — he oliwat juuri saapuneet kartanonsa portille, kussa leski asui.

Kondelin oli niitä miehiä, jotka laskewat luwun jokaisesta sanastansa ja jokaisesta askeleesta, jotka ilman eiwät tee mitään, ja Kondelin juuri ei tehnytkään mitään, mutta sen enemmän ajatteli, miten päässä semmoiseen tilaan ettei tarwitseisi waiwata itseä, et-

tei olisi muuta tehtävää kuin syödä, juoda ja maata ja ajan ratoksi pulska waimo. Tämmöinen waimo hänen mielestensä Kristina Iwanowna oli ja jo ensi illasta alkaen, kun kohtasi hänet, hän rupesi häntä wäijymään.

Kondelin teeskentelihe lesken ohjattawaksi, eikä hiukkaakaan näyttänyt että hänellä olisi ollut jotakin muuta tarkoitusta, mutta sillä wälillä kenenkään älyämättä tarkoin tiedusteli lesken rahalliset warat; hänen luwunlaskunsa mukaan ne oliwat kyllä riittävät talouden ylläpanoksi ja huolettomaksi elannoksi.

Waikka kyllä Kondelin tiesi, että Kristina Iwanowna oli päättänyt ei mennä miehelle; mutta tätä päätöstä hän ei pelännyt ollenkaan.

Tultuansa perille Kristina Iwanownan raha-asioista, Kondelin yhä enemmän ja enemmän tarwitsi hänen ohjaustansa ja usein saattoi itsensä lesken lawealta selittämään apostolin sanoja: „Waimo on sidottu lakiin sen ajan kun miehensä elää; waan miehensä kuoltua hän on wapaa toiselle huolemaan, kelle tahtoo; ainoasti että se Herrassa tapahtuu”. Kristina Iwanowna

ollenkaan ei ajatellut, että nämät sanat olisi jollakin tawalla koskeneet häntä itseänsä; sillä hänen päähänsä koskaan ei tullut ajatusta mennä toista kertaa miehelle.

Kondelinin luwun laskun mukaan nyt oli paras aika ilmoittaa aikomuksensa leskelle ja sen teki hän jyrkästi, laskien lukua, että leski tulee ikään kuin puulla päähän lyödyksi ja hän sitte käyttää hywäksensä häiriöt lesken aiwoissa.

Kondelin ei erhettynyt luwunlaskuissansa. Kristina Iwanowna toinnuttuansa äimmistyksestä rupesi ajattelemaan sekä Kondelinista että itsestänsä ja ihmisten puheista. Muistutteli itsellensä kaiken sen mitä tiesi pyhästä raamatusta, jota piti ojennusnuoransa kaikissa elämänsä kohdissa. Mitä ikänä hän ei ajatellut, mutta päätös tuli waan yksi: „ei ole hywä ihmisen yksinänsä olla”. Mutta nyt tällä haawaa hän ei sietänyt ihmisten seuraa, ei edes lapsensakaan, jota hellästi rakasti ja oleskeli yksinänsä. Ajatuksiinsa hän jo ennenkin Kondelinia wertaeli kauniisen Juoseppiin ja nuoreen Topiakseen; waan ennen omansa esikuwanansa piti Judithin, mutta nyt, ajateltuansa kaikki raamatun lesket, hän ei hiukankaan pysäh-

tynyt tähän sankariwaimoon, waan päässänsä pyöri Saara, joka oli annettu seitsemälle miehelle ja ne kaikki oliwat kuolleet, ja sitte wasta hän annettiin Topiaksekselle, jolle oli Jumalalta aiwottu. Kristina Iwanowna ajatteli, mitämaksi hän itsekin ensimmäisen kerran ruwetessaan awioliittoon oli samassa tilassa kuin Saara, ja siitpä syystä sillä ei woinut olla menestystäkään. Mutta miten sen ensimmäisen awioliiton hän alkoi, sitä todella nyt hän ei muistanut, waan nyt hän enemmän ja enemmän tuli wakuutukseen, että Kondelin on ylhäältä annettu hänelle yljäksi, ja hän sielussansa päätti tämän toisen awioliittonsa alkaa niinkuin pyhän lapset, rukouksella, eikä niinkuin pakanat, jotka Jumalan katsowat ylös.

„Jumala awuksi!” kuului tuttawa ääni pratskan korwiin hänen pyykkiä huuhtoessansa. Kristina Iwanowna nosti silmänsä ja hänen siwullansa seisoi Kondelin.

„Minä kiiruhdin sanomaan, että huomana menemme pappilaan panemaan ensipyhänä meitä kuoloitettawiksi”, sanoi Kondelin sangen wakaasti.

Kristina Iwanowna kowasti hämmästyi, mielensä meni raskaaksi, kotwasen ei saanut sanaakaan suus-

tansa ja wihdoin tuskalla äännähti: „ei, ei”.

„Jumala paratkoon, me ehdottomasti teemme joka askeleella syntiä, welwollisuutemme on kaikesta woimastamme wälttää kaikkea pahaa. Tämän kaiken te, Kristina Iwanowna, tiedätte paremmin minua, kuin senkin, mitä juuri teille apostoli sanoo: „minä tahdon, että nuoret lesket huolisiwat, lapsia kaswattaisiwat, huoneen hallituksesta waaria pitäisiwät, eiwätkä antaisi tilaa vastaan seisojille pahoihin puheisin.”

Kristina Iwanowna wapisi. Jokainen Kondelinin ääntämä sana löi häntä kuin wasaralla, hän sydämensä pohjasta tunnusti niiden totuuden. Hän tem-pasi erään kappaleen, rupesi sitä huuhtomaan ja sanoi: „huomisaamuna kello 10 minä olen pappilassa”.

Se oli ensikertaa eläessään kuin Kristina Iwanowna ei woinut suoraan katsoa ihmisen silmiin. Kondelin seiso i hänen edessänsä ei niinkuin opetuslapsi, eikä kuin ylkä, mutta kuin ankara syyttäjä, joka tietää kaikki hänen salaisimmat ajatuksensakin.

Kondelin tiesi, että pratska joka tiistai-aamu apulaisinensa awannolla huuhtoi pyykkiä. Hän odotti siksi kuin Kristina Iwanowna jäi yksinänsä ja ilmes-

tyi lesken eteen juuri sillä tuokiolla, kun tämä ajatteli hänestä.

„Hyvästi”, kuului Kristina Iwanownan korwissa ja Kondelin oli poissa.

„Olkaatte hywät, Saara Iwanowna, laskekaatte minua tänä aamuna hetkeksi ulos”, sanoi pratska rouwallensa, niin haikialla äänellä että rouwa säikähti.

„Mikä sinulla on?” huudahti rouwa. „Sinä warmaankaan et ole terwe, se jo näkyy kaswoistasikin. Elä waan meillä; me olemme jo niin tutustuneet, että mahdotoin on erota”.

Rouwa luuli, että Kristina menee toista palweluspaikkaa katsomaan.

„Se on Jumalan tahto, että minun pitää teistä erota ja Hän sen tietää kuinka raskas se on minulle”, sanoi Kristina ja kyyneleet wuosiwat silmistänsä.

Rouwankin silmiin tuliwat kyyneleet ja hän sanoi: „mene, mene — tee niinkuin tahdot”.

Pappilan owella Kondelin jo oli odottamassa morsiantansa.

„Oh hoh!” äännähti itsekseen kirkkoherra, — „joko sulhasen eli morsiamen taikka molempien kaste-

kirjassa syntymä-aika ei ole kirjoitettu oikein ja se taitaa olla morsiamen, sillä hän näkyy ei vähemmän kuin kahdeksaatoista vuotta vanhemmalta sulhaistansa, mikä on mahdointa, sillä kaswoista hän näyttää paljoa nuoremmalta; sitä wastoin sulhanen näyttää paljoa vanhemmalta kuin kirjoissa on”.

„Kyllä ne kirjat mahtawat olla oikein, korkeasti opinut herra kirkkoherra”, sanoi Kondelin.

Kirkkoherra yritti neuwoa purkamaan naimiskauppaa kuin morsian oli niin paljoa vanhempi sulhaistansa, mutta kun tarkemmin katsahti heidän kaswoihinsa niin kotwalle ei woinut suutansa aukaista, sillä ei morsian, mutta sulhanen näytti pariakymmentä vuotta vanhemmalta, mikä pani hänet ihmetelemään. Hän selitti mitkä pahat seuraukset woiwat syntyä, kun awiokumppalit eiwät ole yhden wertaiset, semminkin ijässä; mutta kun nämät pysyiwät aikomuksessansa, lausui hän heille tämmöisessä tilapäässä sopiwat waroitussanat ja laski heidät Herran rauhaan menemään, yhä ihmetellen morsiamen erinomaista kauneutta siinä ijässä, missä usealla jo on harmaat karwat korwallisilla.

Sulhanen ja morsian eiwät kellenkään wirkkaneet

liitostansa mitään: ensimmäinen ettei kuka wäliin tulisi, semminkin kowasti pelkäsi monilukuisia sisäriänsä, mutta toinen oli tyrmistynyt, ettei tietänyt kuin olla ja elää ja tästä syystä mielensä ei tehnyt kenenkään kanssa sanaakaan waihtaa, ja minkä taisi pyysi olla yksinänsä.

Miina oli enimmät ajat, kuin tawallisesti, lasten kammarissa, mutta illoin nukkui äitinsä polwilla, ehkei tämä paljon mitään puhellut hänelle ja lapsi tunsikin, että äitillä on jostakin syystä pahamieli.

Ehkä Kristina Iwanownan kuuliaiset Kondelinin kanssa eiwät olleet odottamattomia, sillä kanssa-palwelijat ja herraswäki luuliwatkin heistä parin tulewan, eiwätkä pitäneet mitään lesken wakuutuksista naimattomuudesta; mutta hämmästys kuitenkin oli suuri ja puhetta paljon, semminkin pauhasi Marj Iwanna.

„Enkö minä sanonut”, huusi kyökäskä, „että meidän pratska ei ole mikään muu kuin ulkokultainen wiehättelijä ja sehän oli warma, ettei hänellä mustaharjainen noin ilmaiseksi käynyt”.

„Mutta kumma kuitenkin”, sanoi talon toinen passari, „että Kristina Iwanowna niin wiisas kuin hän

onkin, menee tuommoiselle alastomalle maasterwoirentulle, joka näyttää ei paremmalta herneen peloitusta, ja antoi rukkaset meidän Petr Petrowitsalle, jolla on kymmenen tuhatta ruplaa säästössä ja hywä talo Sortawalassa”.

Pietari Poutanen, tahi Petr Petrowits, kuin häntä kanssapalweljansa kutsuiwat, oli talon wanhin passari, hywin kunnioitettu mies herraswäeltänsä. Hän oli pulska, neljänkymmenen wuotias, hywä käytöksinen mies ja hywissä waroissansa. Muutama aika tästä takaperin, ennen kuin Kristina Iwanowna kohtasi Kondelinin, hän kosi leskeä, mutta sai rukkaset. Silloin ei kukaan ihmeeksi pannut, kuin oli tietty ettei Kristina Iwanowna aiwo mennä toista kertaa miehelle; mutta nyt tämä kaikille käwi kummaksi, sillä Kondelin ei woinut wähääkään wertoja wetää Poutaselle, joka oli kaunis, rikas, wiisas, hywän tahtoinen ja nuhteetoin käytökseltään.

„Olkoon, miten olkoon”, sanoi harmillisesti talon nuorin passari, Poutasen weljen poika, Juhana, „waan toden totta se on, kuin sanotaan waimolla olewan pitkän tukan mutta lyhyen mielen, niinpä Kristina Iwanownallakin, kun jonkin joutawaan ret-

kuun vaihtoi setäni, jota sanotaan kaikkein etewimmäksi suomalaiseksi Pietarissa. Kuinka ilomielellä minä olisin Kristina Iwanownan tätikseni kutsunut ja kuinka pulska parikunta heistä olisi syntynyt!”

Mutta kaikkein kipeämmästä Kristina Iwanownan miehelään mänö koski talon hywäntahtoista rouwaa, Saara Iwanownaa. Hän tiesi ettei ylipuhuttelemisista lähde mitään, mutta ei malttanut olla pratskallensa sanomatta:

„Tähän saakka minä olin wakuutettu, että sinä, Kristina, rakastat lastasi, kuin äitin tulee rakastaa ja olet hänelle kaikki kaikessa, mutta minä taisin erehtyä, koska sinä annat hänelle isintimän”.

„Olen wakuutettu siitä, että mieheni on olewa lapselleni ei niinkuin isintimä, mutta kuin oikea isä; ja olkoonpa kuin tahansa, lapsellani äiti ainakin on”, — sanoi kopeasti Kristina.

„Ah Kristina, Kristina”, sanoi surullisesti rouwa, „missä on isintimä, siellä tulee olemaan emintimäkin”.

Häät pidettiin kaikitta kemuitta, mikä suinkaan ei ollut suomalaisten senaikuisissa tawoissa. Kon-

delin pysyi yhä edelleen Kristina Iwanownan nöyränä ja kuuliaisena opetuslapsena, ja nähtävästi kaikki tapahtui niinkuin Kristina Iwanowna määräili. Sunnuntaina heti Jumalanpalweluksen päätettyä Georg Kondelin ja Kristina Kitunen wihittiin awio-säätyyn, läsnä ei ollut ei puhemiestä, ei kaasoja eikä muita kutsuttuja wieraita. Kirkosta wastawihi-tyt kenenkään seuraamatta jalan meniwät kotiin-sa, Wasili-Ostrowan Suuren Newan rannalle, lähel-le tiede-akatemiata. Kondelin mielihyvästä ei malt-tanut olla wilahdukselta katsahtamatta isoon kylt-tiinsä, jossa suurilla kultakirjaimilla oli kirjoitettu „Buchbinder- und Futteralmachermeister Georg Kon-delin”. Kristina Iwanowna oli waipunut sywiin aja-tuksiin alkawasta awio-elämästänsä ja uusista welwol-lisuuksistansa, että hawahtui kuin unestansa, kun hä-nen „omassa kodissansa” tyttärensä riensi häntä was-taan huutaen: „kauanpa sinä tänäpäiwänä kirkossa wiiwyit, Miinalla jo oli ikäwä äitiä”.

Äiti halasi lastansa ja heltyneellä äänellä kyynel-silmin sanoi: „Nyt sinulla, Miina, on ei ainoastaan äiti, mutta isäkin, jonka Jumala tänä päiwänä antoi”.

Kondelin wuorostaan kumartui halataksensa ty-

tärtänsä, mutta se luiskahti hänen käsistänsä ja tarttui äitiinsä. Lapsen kaswoista oli nähtävä, ettei hän ollenkaan ymmärtänyt äitin puhetta ja tälläkin haawaa wierasti enoa, jonka Jumala antoi hänelle isäksi.

Kondelin alkoi mestareerata waruisasti. Hywin tietäen, ettei hänestä ole minkään työn tekijätä, hän otti kisällin mutta mahdollisesti wähän waatiwaisen ja wieläkin wähemmän waatiwaisen sai oppipojan. Waimoansa hän kohteli samalla tahdilla kuin ennenkin: taukoamatta kysellen hengellisiä asioita ja erinomaittain Kristina Iwanowna juunta jaksain sai selitellä awiowaimon welwollisuuksista kaiken sen, mitä waan raamatusta tiesi. Ja kun tässä waimossa oli sywään juurtunut welwollisuuden tunto, niin hän kaikesta woimastansa koki täyttää kaikkea sitä, mitä pyhässä kirjassa sanottu on ja teki wireästi työtä yöt päiwät, piti miestänsä päänänsä ja herranansa, eikä hänen ei ainoastaan tiedottansa, mutta tahdottansa-kaan antanut yhtä askeltakaan. Ei ainoastaan kaikki mitä Kristina Iwanowna myötänsä toi, mutta hän itsekin oli Kondelinin ehdottomassa wallassa, waikka heti ensi hetkistä alkaen näkywäisesti oli, ettei mestarilla koko talouden hoidossa ollut sanomista mitään.

Kristina Iwanownan herraswäki olisi mielellänsä jättänyt Miinan omaksi kaswatti-tyttäreksensä, sillä sekä he itse että lapset rakastiwat häntä kuin omaistansa. Mutta Kristina Iwanowna sanoi, että kun nyt hänellä on „oma kotinsa waikka pieni”, niin sopimatointa on hänen lapsensa olla muualla.

Ettei Miinan oppi, jonka alkoi hywällä edistyksellä herraswäen lasten kanssa, olisi keskautunut, hywäntahtoisen rouwan kehoituksesta Miina pantiin pansioniin ja herraswäki otti maksaaksensa hänen opetuksestansa ja lupasiwat lasta yhä edelleenkin waa-tettaa.

Niin huoleellinen kuin talouden hoidossa Kristina Iwanowna oli, niin huoletoin oli Kondelin; hän nyt pääsi tarkoituksensa perille: yltä kyllin söi, joi, makasi ja ajan rattona oli muhkea waimo. Werstassa olokaan mestarille ei ollut suureksi waiwaksi. Työtä tuskin riitti yhdellekään työmiehelle, mutta heitä oli kolme. Todella warsinaista työmiestä ei ollut kuin yksi, nimenomaan kisälli; mestari oli työn peräänkatsoja ja oppipojan aika meni heitä molempia passatessa, ja wieläpä hänen piti auttaa matamia kyökki- ja muissa talouden toimissa. Kisälli jos oli wähän waatiwa, wie-

lä vähemmin sai aikoin kun oli hidas ja typerä, ja kai-
ken tämän lisäksi mestarin kieli taukoamatta liikkui;
hän kertoeli jos jonkin laiset tarinat ja tietysti koh-
telias apulaisensa ei woinut olla suuretta warinotot-
ta olla kuulematta mestarinsa puhetta, ei ainoastaan
korwilla mutta kaikilla ruumiin jäsenillä, että paperi,
pahwi ja liistari itsestänsä herposiawat kisällin käsis-
tä.

Jos kuinka hywä ihmisen olisi, hän wielä parem-
paa tahtoo, niinpä Kondelinikin. Hänen mieleensä
muistuiwat kirkkoherran sanat, että morsiamensa oli
kahdeksaatoista vuotta vanhempi ja nyt hän rupesi
ikäwöimään nuoria sisariansa, joilla hän naimatoin-
na ollessaan käyskenteli. Ei sopinut nyt mennä heil-
le, kuin oli pettänyt heidät, ja muutamat heistä oliwat
käyneet pappilassakin estämässä hänen naimiskaup-
pojaan ja koko wihkimysajan hänen sydämensä oli
jääkylmänä pelosta, ettei waan kuka heistä olisi tul-
lut häiritsemään wihkiäismenoa. Sanalla, lienewätkö
wiikkauden päiwät kuluneet, kun Kondelin huomasi
waimonsa vanhaksi ja rupesi haastattelemaan karta-
nossa asuwia nuoria piikoja ja jopa leikittelemäänkin
heidän kanssansa.

Kristina Iwanowna yhä piti miestänsä hurskaana Topiaksena, mutta onnellinen hänkään ei ollut. Miestänsä olisi suonut miehessänsä enemmän wireyttä; mutta kun tämä alati walitti siwujaan, niin waimo ajatteli, että todellakin hänen terweytensä ei sallii pitkät ajat istua ja hänen on ajottain lepääminen, ja tämä waimoa vielä enemmän pakoitti huolta pitämään miehensä mukawaisuuksista ja hän yhä teki enemmän työtä, eikä awuksensa raskinut ottaa pii-kaa, semminkin kun kauhulla huomasi, että talon rahawarat wähenewät wähenemistään.

Lieneekö vuotta kulunut umpeen, kun Kristina Iwanownan raha-säästöistä hituistakaan ei jäänyt jällelle ja mitä waan muutakin liikenewä oli, piti muuttaa rahaksi talon-tarpeitten hankkimista warten, ehkä kyllä, semminkin loppuajoilla, elettiin niukalta ja wältettiin menoja mitä suinkin taisi wälttää.

Kondelin nähtävästi oli niin wähän waatiwa kuin olla taitaa ja waikka kuin Kristina Iwanowna koki tarkka olla, niin jokapäiwäiset tulot eiwät likellekään riittäneet jokapäiwäisiksi menoiksi ja kun entiset säästöt oliwat loppuneet, niin täytyminen oli

hävittää kappaleita, jotka kyllä oliwat Kristina Iwanownan mielestä kalleita, yksi toisensa perään. Kristina Iwanowna koetteli jos jotakin keinoa, että vähemmin menisi, mutta köyhyys yhä lähenei lähenemistään suurilla askelilla ja Kristina Iwanowna ei woinut tästä olla sanomatta miehellensä, semminkin kun häntä soimasi omatunto, ettei hän osannut taloa hoitaa niinkuin pitää ja siitäpä menotkin liialliset.

„Mitäs tehdä, Kristina Iwanowna”, sanoi Kondelin tyynesti, „suu pitäkäämme säkkiä myöten”, mutta kaswonsa oliwat kuiwemmat tawallista kun ruoka tahi juoma vähänkin oli huonompi, ja työhön hän oli yhä pystymätöin kuin ennenkin. — Kondelin waimoansa ei koskaan muuten nimittänyt kuin Kristina Iwanownaksi ja ainian kohteli häntä ulkonaisilla kunnian osoituksilla, tietäen että se hywin kelpasi ei ainoastaan omalle waimollensa, mutta muillekin.

„Kenpä sitä olisi uskonut, että Kristina Iwanowna miehelle mentyänsä niin muuttuu”, sanoi harmillisesti kirkonmies wirkakumppalillensa kun he jo wiisi kertaa oliwat kirkonkirjojen kanssa käyneet, mutta koskaan eiwät olleet häntä tawanneet kotona. „Niin weliseni, ajat muuttuwa, mielet muuttuwa. Meitä

Kristina Iwanowna aina otti vastaan kuin piispoja pappilassa, mutta nyt on warmaankin tahallansa pakosalla tahi peitossa”.

„Eh, weliseni”, arweli wirkakumppani, „ei ihmettä että waimo muuttuu; semmoisen liukaskielisen parissa, kuin Jurkka on, se parahinkin ihminen muuttuu hänen kaltaisiksensa. Sitä lajia ihmiset pitävät waan siitä huolen, että oma pussi on täynänsä ja toiset waikka tuohon nääntykööt, se ei liikuta heitä vähäkään”.

„Hm ja wielä owat jumalisia olemassaan”, myrisi toinen.

Todella Kondelinit oliwat kotona; mutta Kristina Iwanownan warat sattuiwat olemaan tuiki huonot, ettei wiitsinyt vastaan ottaa kirkon miehiä, joita hywin kunnioitti ja oli tottunut hywänä pitämään, ja tämä peitteleminen teki hänelle suuret tunnon waiwat.

Mutta kirkonmiehet tietäen kuinka saita Kondelin oli, päättiwät waan että waimo on muuttunut miehensä kaltaiseksi, aawistamatta että Kristina Iwanownan rikkaus on kokonansa menetetty.

Työt Kondelinin werstassa eiwät enenneet, mutta ne päiwä päiwältä wäheniwät wähenemistään, niin

että toisella vuodella piti laskea pois kisälli, kun sillä toisin päiwin ei ollenkaan ollut työtä. Kuin Kondelinista itsestään ei ollut minkään työn tekijää ja oppipoika joka muuten oli joksenkin näppärä opiltaan, ei vielä ehtinyt oppia tekemään arwollisempaa työtä, niin paremmat työt oli annettawa muille, taitawammille mestareille ja tästä ei woinut olla sellaista woittoa, mikä olisi woinut olla, jos ne olisiwat olleet kotona tehdyt.

Kristina Iwanowna kauhulla huomasi, että tuota pikaa loppu tulee koko elämälle, jos waan jotakin keinoa ei keksitä ja hän ilmoitti miehellensä aikomuksensa käydä päiwätyössä.

Mies murahti: „ei se juuri mestarin matamille passaa; waan te kuin tahdot”.

Siitä päiwin Kristina Iwanowna melkein joka arkena oli päiwätyössä, mutta ettei mestarin arwo olisi tullut loukatuksi, sitä naapurit ja tuttawat eiwät saaneet tietää.

Miina käwi pansionia, oppi ahkerasti ja käytti itsensä hywin siewästi, että ei ainoastaan opettajat mutta oppiwaitetkin häntä hywin rakastiwat. Alusta luultiin että hän oli warakkaiden vanhempain lap-

si, kun opetuksesta maksettiin kerrassaan koko wuodelta edeltä ja hän oli puettu muhkeasti, ehk'ei ylöllisesti; kirjat ja muut kapineet hänellä aina oliwat reilassa, eiwätkä halpahintaisia. Näistä kaikista pitiwät huolen sekä Saara Iwanowna että hänen lapsensa. Äiti puolestansa joka aamu warusti tyttärellensä ison fransleiwän, halaistun kahtia ja sisästä weeksellä suomen woilla woidetun. Miina Kondelin ei jaksanut syödä kolmatta osaa siitä ja muu kaikki jäi pansionerkkain osaksi, jotka tawallisesti aina oliwat nälkäiset ja pyöriwät niiden lasten ympärillä, joilla oli ewästä runsaammalta.

Mutta siitä ajasta kun äiti rupesi käymään päiwätöillä, Miinalla alkoi kurja elämä. Ehkä Kristina Iwanowna lapsen ewäsrahat jätti miehellensä, ne eiwät kuitenkaan joutaneet fransleiwiksi. Kondelin ajatteli, että tyttö yhtä hywin woi täyttää mahansa mustallakin leiwällä ja walkea on liiallista. Towerit kummeksiwat että Miina Kondelin rupesi käymään ewäättä, eiwätkä uskoneet hänen sanojansa, ettei hänellä ole ruoka halua ja siitä syystä ei ole ewästäkään; mustaa leipää hän ei wiitsinyt towereilleen näyttää ja nälissään pureksi sitä salaa.

Lapsi alusta ei tietänyt ewäsrachojen jättämisestä mitään, mutta kerran sattui näkemään, kun äiti sunnuntai-iltana lähteissään päiwätyölle antoi isälle rahoja, sanoen: „siinä on Miinan ewäsléiwäksi kuusi-riunaa”. Miina luuli, että aamulla hänelle isä antaa joko leiwän eli rahan, mutta luulossaan erehtyi. Äiti kun ei koskaan häneltä kysynyt hänen ewäästän-
sä mitään, niin ei hänkään wirkkanut. Isintimäänsä hän pelkäsi ja pakeni, kuin silloinkin koska hän eno-
na kulki, eikä hänestä kellenkään puhunut mitään, ei edes äitillensä. Isänänsä hän kuitenkin Kondelinia piti ja nimitti, ja oli kuuliainen welwollisuuden tunnosta, minkä äiti oli häneen jo piskuisuudesta is-
tuttanut.

Mutta päiwäläisenä olo Kristina Iwanownalle käwi päiwä päiwältä raskaammaksi; hän tunsu kohta tois-
tain tulewansa äitiksi ja nyt piti siitä wähestäkin min-
kä sai säästää. Kondelin oli nytkin yhtä huolimatoin kuin ennen: söi, joi ja makasi, lohduttaen itseänsä sillä, että jos on ruokaa niukemmalta, niin on un-
ta wiljemmalta. Oppipoika hänellä oli kaikki kaikes-
sa, werstassa työmies, kammarissa passari, kyökissä kokki. Nyt suuria ruo'an laittamisia ei ollut, useim-

min waan selti, sipuli ja kalja.

Eipä eräänä sunnuntai-iltana Kristina Iwanowna jaksanutkaan lähteä kotoansa viikkokaudeksi päiwytyöhön, ja Miina aamulla herättyänsä löysi äitinsä wierestä pikku weikon. Tästäkos lapselle iloa, mutta ei kauaksi.

Kun äiti nousi jaloilleen ja jaksoi mennä työhön, sai Miina iltapuolet ja yöt likoittaa lasta ja monesti oli suuressa hädässä, sillä isä ei suwainnut kuulla lapsen itkua, ärjäsi hoitajalle ja uhkasi julmasti, semminkin kun itku häiritsi hänen untansa. Miinan pansionissa ollessa lasta hoiti oppipoika, kun waan suinkin jousi työstään, muuten lapsi sai waikka näännyksiin parkua; olihan hänellä töllö suussa ja se kylläksi oli Kondelinin mielestä, ei muka miehen työ ole lapsia liekuttaa.

Kristina Iwanownan woimat heikkeniwät heikkenemistään, että illaksi työstä oli niin uupunut, ettei tahtonut jaksaa paikaltansa; mutta sittenkin hetkisen lewähdettyänsä, jos työpaikka ei ollut kowin kaukana kodistansa, riensi lapsensa luoksi. Mutta äitin hoito ainoastaan sydän öinä ei ollut riittäwä lapselle. Pikku Georgin, eräänä päiwänä, Miina tultuansa pansio-

nasta tapasi ijäiseen uneen nukkuneena töllö suussa. Isä makasi wuoteellansa sikiään uneen nukkuneena päiwällisen syötyänsä, kuin tawallisesti teki joka-päiwä.

Miina parahti itkemään.

„Noh, mitä sinä wingut?” ärjäsi Kondelin suutuk-sissaan, että keskautui hänen makea unensa.

„Georg kuoli, Georg kuoli”, itkien waikeroi Miina.

„Noh, kuin kuoli niin kuopataan”, sanoi tämä kärkeä mies omasta sikiöstään. Hän kyllä oli hywällä mielellä, että hänen esikoisensa on poika ja se piti tehtämän hänen kaimaksensa, mutta se itkullaan teki paljon rauhattomutta ja wei niin paljon aikaa hänen oppipojaltansa, jonka aina olisi pitänyt olla wers-tassa tahi muussa talon toimessa. Kondelinilla tällä-kin tuokiolla ensi ajatuksena oli luwunlasku, mitähän lapsen kuoppaaminen tulee maksamaan? — Hän heti päiwällisen syötyänsä oli oppipoikansa lähettänyt jollekin asialle, jolla tiesi sen wiipywän iltaan saakka. Lapsen ääntä wiime ajoilla ei paljon kuulunut ja koko tämän päiwää olikin ollut äänettä.

Pikku Georg eli kaikkiaan kolme wiikkoa.

„Mene äitin perään ja sano risti-äitillesi, että hä-

nen ristipoikansa on kuollut”, sanoi isä. Äiti sattui olemaan päiwytyössä entisessä palweluspaikassansa ja Saara Iwanowna oli ristinyt pratskan toisenkin lapsen. Luwunpitävä Kondelin ajatteli: tottahan rikas risti-äiti antaa hautajaisiksi jotakin.

Äitin käsistä putosi puserrettawa waatekappale, kun näki tyttärensä. Kuultuansa lapsen kuolemasta kyyneleet herahtiwat hänen silmistänsä, sanaakaan wirkkamatta kiiruhti hän kotiinsa.

Toiset pesijät eiwät huomanneet äitin kyynelaita ja hänen poislähdettyänsä wirkki yksi: „kuka olisi woinut Kristina Iwanownaa niin kowa sydämiseksi, ettei kuultuansa oman lapsen kuolemasta, ole kumpanaankaan”.

„Semmoisen Jurkan kanssa, kuin hänen miehensä on, ihminen tulee jos joksikin, ja hywäkin sydän kowassa kohtalossa paatuu kiwikowaksi”, puhui toinen. Kaikki, jotka tunsiwat Kristina Iwanownan, eiwät kärsiä woineet hänen miestänsä, jota keskuudessaansa ainoastaan Jurkaksi nimittiwät.

Mutta Jurkka pyöri murheellisen waimonsa ympäri ja hartaasti lohdutteli häntä hurskaan Hiobin sanoilla: „Herra antoi ja Herra otti: Herran nimi

olkoon kiitetty”.

Jos Miinalla alkoi kurja elämä siitä päiwin kun äiti rupesi käymään koko wiikot päiwätöillä, niin kymmenwuotisella oppipojalla, Tanolla, elämä muuttui kymmenesti kurjemmaksi emännän poissa olon kautta.

Kristina Iwanowna hoiti miehensä oppipoikaa kuin omaa lastansa, miten waan parahiten jaksoi: opetti häntä minkä tiesi ja taisi, piti puhtaassa waatteessa, puhtaana ja kylläisenä.

Waan kun emäntää ei ollut wiikkokausin kotoisalla, niin lapsiparka jäi ei ainoastaan kaiketta holhouksetta, mutta tuli itse koko talouden hoitajaksi ja siiwon pitäjäksi. Mestari itse helpposesti löksehti aiwan paitsillaan wanhoissa tohweliraneissa, ettei muka waatteet ja saappaat ilmanaikojaan kuluisi, kehtaamatta mitään liikuttaa ja sillä waiwata itseä, ja hän törkyä teki kaikkialla. Hänen negligénsa oli niin ruma, että saattoi ei ainoastaan Miinan, mutta Tanonkin kääntämään hänestä kaswot toisaalle eli, jos se oli mahdotointa, laskemaan silmät alas. Jos sattui joku kunti tulemaan, mikä harwoin tapahtui, silloin mes-

tari Kondelin puki itsensä halattiin, mikä oli likaisen kirjawa liimasta, liistarista ja pölystä, sen alkuväristä ei ollut enempätä vähintäkään jälkeä ja hihat, helma ja semminkin tausta räpäleinä.

Oppipoika sai hyöriä ja pyöriä aamusta iltaan saakka sen werstassa, sen kyökissä, sen kaupungilla tarpeitten ostoksilla. Kun Kristina Iwanowna sunnuntai-aamuna tapasi Tanorukan likasissa, rewenneissä waatteissa, siitäkös nuhteita syntyi, eikö muka edes wettä, neulaa ja rihmaa talossa ole. Tano kylä tunsii siiwottomuuden pahaksi ja joka päivä päätti työstä päästyään korjata mitä korjattawaa oli, mutta päivän puuhista wäsyneenä nukkui melkein joka ilta istuillaan.

„Kumma kuitenkin”, sanoi kerran tämmöisen nuhteen perästä Tano Miinalle, „että joka ilta kun waan minä olen kaikki korjannut paikoilleen ja istun korjaamaan ympärystääni, samassa nukun, ett’en tiedä koko tästä maailmasta mitään; mutta jakkahan minä jaksan, niin ei ainoastaan itseni ympärillä, mutta ei missään pidä pölyä hiukkaakaan oleman”.

„Kun sinua nukuttamaan rupeaa, niin ala käwellä tuwassa, uni menee ohitse”, neuwoi Miina. „Minä

läksyni opin juuri edes takaisin kammarissa käwellessäni, waan istuillani en woi kauan walwoa”.

„Olenpa yrittänyt monesti sitäkin tehdä”, sanoi Tano, „mutta jalat eiwät ole tahtoneet totella, eikä mestari suwaitse että illoilla myöhään kyntteliä poltetaan”.

Tanon työt wielä eneniwät kun Kondelin sai hoidettawaksensa Kristina Iwanownan entisen palwelustalon nuorilta herroilta puolen tusinan koiranpentuja, joista kustakin maksettiin wiisi ruplaa kuukaudelta, mitkä eiwät olleet wähät rahat. Mutta nytkös sitä wasta siiwoa ja pahaa lemua oli huoneissa. Kartanon isäntä ei sallinut koiria laskettawaksi rapuille, ettei ne niitä saastuttaisi ja asukkaat käydessään jalkojaan likajaisi, kuin se pyytää huonosiiwoisissa ja huolimattomasti hoidetuissa kartanoissa olla. Mutta tästä koirain hoidosta Kondelin sai naapureiltaan liikanimen „koirawaaprikantti” ja asuntonsa kantoi „koirawaaprikan” nimeä, mutta siitä Tanolle ei sen helpompi ollut, ehk’ei isäntänsä herjaaminen juuri hänen mieltänsä pahoittanutkaan.

Wihdoin Tanolta kului ihowaatteet, että sai pайдottomin rewenneessä halatti retkaleessa paljain ja-

loin juoksennella ja kylmillä kulkea mestarin wanhossa saapasraneissa, jos jollakin töryillä täytetyillä, etteiwät suuruutensa tähden jaloista olisi pudonneet. Kristina Iwanowna alusta kyllä sunnuntaisin korjaili sekä miehensä että lapsensa kuin myös oppipojan waatteista mitä ehti, waan ne kuluiwat kulumistaan semminkin oppipojalta ja toista ei ollut waraa hankkia, minkä hywä herraswäki lahjoitti puolipidettyjä waatteitaan sekä hänelle itselleen ja miehelle. Miinalle tehtiin kuin ennenkin wissillä ajalla uusia waatteita. Oppipojasta hywä herraswäki ei tietänyt mitään ja niin lapsiparka jäikin alastomaksi.

Kondelin puhui Tanosta Kristina Iwanownalle, että hän on semmoinen rasawilli, ettei hänellä mikään woi kestää. — Kondelin ollenkaan ei ajatellut tytär-lentämänsä ja oppipoikansa ruoasta. Hän laitatti sen werran ruokaa että itse sai kyllänsä, mutta tähteet oliwat niin wähät, että lapset aina oliwat nälissään. Kristina Iwanowna jätti koko wiikon työstä ansaitut rahat miehensä halttuun, mutta tämä käytti niitä niin niukalta, kuin taisi, sanoen että on muistettawa mustan päiwän waraa, ja todella vuoden kuluttua, pikku Georgin kuoltua, Kristina Iwanowna taas sai lapsen,

tällä kertaa tyttären, josta tehtiin äitin kaima ja tämänkin oli isän tahto. Pikku Kirsti eli kolmatta vuotta, ja häntä sai Miina monasti arkipäivinä kantaa isän käs-kystä äitin luo rawittawaksi.

Polttopuita Kondelin taloutensa alusta wähän os-ti, mutta myöhemmin ei ollenkaan: niitä kokosi Ta-no pitkin Suuren Newan rantaa ja missä waan puu-rakennuksia oli kulkemassa. Usein Miina näillä ret-killä oli kanssa ja lapset suuret takat selässä kulkiwat pitkät matkat kotiinsa. Nämät retket toimitettiin joko illasta myöhään eli aamusta warain, etteiwät ihmiset kerenneet wielä liikkua.

Toisinaan näillä retkillä lapset tawattiin kiinni ja armottomasti lyötiin, kuin niinä aikoina lastun ja puun warkaita oli tapana kurittaa, tukasta haiwertamista sitä ei pidetty kurinakaan. Näissä onnettomissa kohtauksissa Tano koki suojella Miinaa, minkä taisi, ja siitäpä enimmästään hänelle kowemmasti puuttui-kin.

Kumman sitkiä köyhän lapsen terweys onkin, niinpä Tanonkin, että kesti ei wähemmän kuin kymmenen vuotta, kun Kondelinin oli täytyminen korot-taa oppipoikansa kisälliksi ja Kondelin itsellensä näki

eduttomaksi hänelle palkkaa maksaa.

Nuori kisälli kauhulla huomasi taitamattomuutensa ja hän etsi paraimman werstan Pietarissa, jossa pyrki työtä tekemään. Sekä mestari että kisällit hämmästyivät nuoren kisällin lopen osaamattomuudesta, ehkä oli heillä ennenkin ollut muista werstaista kisälliksi tulleita, mutta ei kuitenkaan näin taitamattointa kuin tämä. Waan ei kauan aikaa kulunut kuin nuori kisälli kaikkein ihmeeksi taipui taitawimmaksi työmieheksi koko werstassa.

Tanon perästä Kondelinilla ei yksikään oppipoika pysynyt kuin muutamia päiviä, kowin kauan jos wiikon; jokainen heistä karkasi. Wihdoin Kondelin hylkäsi oppipojan pidon ja Miina toimitti kaikki talon askareet. — Miina jo aikoja sitten eroitettiin pansionista pois. Eräs oppitowereistansa sattui näkemään illalla myöhään Miinan kantawan lastutakkaa selässään. Tämä kertoi towereille pansionissa Miinan puun kannon ja se tuli pansionin pitäjän tiettywiksi, joka paikalla haetutti äitin ja eroitti pois pansionistansa puunkantajan.

Miina Kondelin jo oppikin rouwa Langen pansionissa mitä oppittawaa oli, ettei eroittamisesta hänelle

wahinkoa tullut. Hän kauniista pikkutyttösestä muuttui muhkeaksi neitoseksi, että ei ainoastaan miesten mutta naistenkin silmät weti puoleensa. Hän oli äitinsä kuwa kaikessa, mutta paljoa ylewämpi oppinsa puolesta ja oli oikein walistunut ihminen.

Kristina Iwanowna kowasti wanheni, etteiwät wanhat tuttavat ja ystäwätkään tahtoneet häntä tuntea ja mikä erinomaittain häntä murhetutti, niin se ole hänen miehensä silmän heitot nuoreen naiswäkeen ja hänen täytyi sydämessään tunnustaa tosiksi sanat, mitkä kirkkoherra sanoi pannessaan heitä kuuloitettawiksi; mutta mitäs tehdä, nyt oli myöhään kauppojaan katuminen, asia oli auttamattomissa. Kaiken tämän ohessa miestään hän kuitenkin piti kunniassa, eikä monesti uskonut omia silmiänsäkään, ihmisten puheista ei mitä sanomistakaan.

Wanhempain kodissa elanto siitä päiwin, kun Tanno läksi pois, tuli Miinalle milt'ei mahdottomaksi. Isintimän kohtelu kyllä oli, werraten entisiin aikoihin, hywä waan hän itsekään ei tietänyt miksi hän pelkäsi häntä niin, että yöksi lukkosi owenkin maakuusuojustansa. Erinomaittain hänessä kauhun saattoiwat isintimän katsanto juuri niinkuin pienenäkin

ollessaan, jolloin nimitti häntä bukaksi.

Mutta Kondelinilla melkein joka kerta, kun waimonsa palasi päiwätöiltä, oli tälle walittamista tytär-lentämänsä ylitse, että hän muka liika paljon puhuttelee nuoria miehiä. Puheessa ei ollut perää, mutta Kristina Iwanowna uskoi miehensä sanat tosiksi ja Miina sai toria äitiltänsä ja eräitä kertoja jopa lyömisäkin, kun tuskastuneena koki panna vastaan ja puhui isintimästänsä mikä ei ollut äitinsä mieleen.

Walitettawasti toteutuiwat hywäntahtoisen rouwan sanat: „missä on isintimä, siellä tulee olemaan emintimäkin”.

Miina pyrki palwelukseen, mutta wanhemmat kowasti paniwat vastaan, sillä kotonakin tarwittiin ihmistä. Onneksi Saara Iwanowna pyysi häntä nuorimman tyttärensä opettajattareksi ja hywillä ehdoilla, niin että wanhemmat mielellään suostuiwat. Semminkin Kondelin oli iloissaan, kuin Miina lupasi huolta pitää äitinsä ylläpidosta ja tietysti siitähän jääpi isintimänkin osaksi.

Muutaman vuoden kuluttua Kondelin äkisti kuoli ja lääkärien lauseen mukaan surma tuli pitkällisestä makuusta.

Suuresti hämmästyi Miina, kun kirstusta löydettiin säästettyä rahaa toista tuhatta ruplaa ja tämän ohessa minlaista puutetta ja kurjuutta he oliwat kärsineet. Säästö oli moni vuotinen, mutta lapset saivat nälkää kärsiä ja oppipoika paidatta käwellä — mustan päiwän wara se piti pitää!

Kondelinin kuoltua Kristina Iwanowna päätti pitkittää kirjannitojan werstan pitoa ja tahtoi tyttärensäkin kotiin. Mutta tytär ilmoitti mieluummin pysywänsä palveluspaikassa, kuin se oli hywä, ja pyysi äitiänsäkin hylkäämään ei ainoastaan werstan mutta kortteerinkin pito, wuokraamaan itselle sopiwa kammari ja lepäämään moniwiuotisista raskaista waiwoista.

Mutta Kristina Iwanowna oli tottunut olemaan itse emäntänä eikä elämään toisen nurkassa. Hän oli, kuin jo sanoin, kaikin puolin hywä ihminen, mutta taipuwainen ahneuteen ja tähän wielä lisääntyi Kondelinilta omistettu hywä satsi saituutta, niin ei ihmettä, että hän koki ei ainoastaan kuluttaa pääomaa, mikä hänellä oli, mutta hankkia siihen wielä lisään. Tytär kyllä waroitti häntä, että hänen on mahdotoin pi-

tää werstata kun työstä ei ole vähintäkään käsitystä; mutta äiti wäitti waan ettei saa heittäidä walmiin päälle ja ruweta laiskan leipää syömään silloin kuin wielä woimia on. Ehkä hänen mieleensä enempätä ei muistunut Judithin esimerkki eikä ajatellut miehelään menosta, waikka, kumma kyllä, sulhasia niitä nytkin oli, mutta hän tahtoi kartuttaa wanhoja säästöjä mustan päiwän waraksi.

Wuosia kului, Kristina Iwanowna mestareerasi nähtäwällä menestyksellä, tyttärensä hänelle joka kuukaus palkastansa mitä taisi antoi niinkuin ennenkin, mutta kuitenkin aikojen oloon mustan päiwän waraksi ei lisääntynyt vähääkään, mutta sitä vastaan mieswainaajan kanssa säästetyistä rahoista-kaan ei jäänyt rossaakaan jällelle. Kristina Iwanowna tyttärensä neuwosta kyllä koki pitää hywiä työmiehiä, mutta tottuneena niukalle elämälle hän työwäelensä ruoan laitannossa ja muussa ylläpidossa oli liian itara ja töistä tahtoi suuria voittoa. Tästäpä syystä hywät työntekijät eiwät ollenkaan pysyneet Kristina Iwanownalla ja huonommistakin yksi tuli ja toinen meni. Moni kisälli sanoi suoraan, että oikeatta isännättä mahdotoin on hoitaa werstata, se ei ole naiselä-

jän työ.

Wihdoin Kristina Iwanownan oli täytyminen warojen puutteessa hylätä koko werstan pito, mutta itse emäntänä hän tahtoi sittenkin olla, eikä wieraita nurkkia nuohoa, kuin hän tawallisesti sanoi; hän piddatti kortteerinsa ja otti hyyriläisiä melkein joka solessa asumaan.

Miina oli aina yhdessä palweluspaikassa, ristiäitilään. Hänellä oli paljon kosijoita ja hywiäkin; mutta jokaiselle hän antoi rukkaset, ilmoittaen ei koskaan miehelle menewänsä.

Kondelinin ainoasta kisälliksi päässeestä oppipojasta, Tanosta, paisui muhkea mies. Oppiaksensa hywää työtä tekemään, hän oli monessa kirjannitoja ja kotelotekijän werstassa. Hän oli hywin ahkera, harrasti tieteitä ja taiteita, oli nuhteetoin käytökseltään ja niin siiwoa rakastawainen, ettei pitänyt olla hiukankaan pölyä, missä waan hän oli. Kaikki häntä suwaitsiwat, ehkä yleensä häntä moitittawat liiallisesta heittämättömyydestä ja itsewaltaisuudesta; nämät tawat hän sai lapsuutensa ajoista, kuin piti olla omin päin alituissaan kaikki kaikissa.

Muutaman vuoden kuluttua Tano pani oman kir-

jannitoja ja kotelontekijä werstan reilaan. Muutaman kuukauden hän koitteli yksinään talouttansa hoitaa; mutta se ilmestyi mahdottomaksi, sillä hän ei saanut semmoista piikaa, joka olisi itsestään toisen käske-mättä tyydyttävän ruoan laittanut ja oikean siiwon pitänyt, ja hänen itsensä olla piian parissa ei ollut so-piwa.

Tässä Tano muisti lapsuutensa kumppania Mii-naa, jota hän siitpäiwin, kun läksi Kondelinilta, näki ainoastaan silloin tällöin kirkossa. Hän lähetti Miinal-le kirjeen, pyytäen hänen apuansa, sillä hywin muis-ti hänen olewan sangen taitawan talon toimissa, eikä siiwottomuutta sietävän niinkuin itsekin. Miina pai-kalla ilmoitti Tanon pyynnön äitilleen, joka suuresti riemastui kuultuansa tämän uutisen. Hän oli entistä oppipoikaa aina pitänyt mielessänsä rakkaana.

Mutta waruisa Saara Iwanowna sanoi ristityttä-rellensä: „ei pidä kiirehtiä, parempi katsoa kuin ka-tua”.

Miina kirjeessänsä rehellisesti mutkailemisitta il-moitti suostumuksensa mennä lapsuutensa kump-panille ja pyysi häntä ensipyhänä käymään hänen palweluspaikassansa.

Kaikki Miinan talolaiset hywin mieltiyivät muhkeaan ja wiisaasen Tanoon. Saara Iwanowna sanoi ristittyttärellensä: „olen wakuutettu, että sinä lapsuutesi kumppanista saat oikein hywän miehen, Jumala teitä siunatkoon”.

Ensi sunnuntaina kirkossa kuuloitettiin awio-säätyyn: ylkä, nuorimies kirjannitojamestari Taneli Taawetinpoika Äkäpää, Pyhäjärweltä ja morsian, neiti Maria Wilhelmina Andreaksen tytär Kitunen, tästä kaupungista. Koko seurakunta tunsii Äkäpään ja häntä pidettiin etewimpänä nuorista miehistä, mutta Kitusen nimistä neitiä ei tietty olewan olemassakaan ja tästäkös uteliaille puuhut syntyi, että saada tietää mikä ja mimmoinen se seurakunnan paraimman sulhasen morsian on; mutta puuhut ei onnistuneet, täytyi kärsimättömyydellä odottaa, että ehkä edes kirkossa wihillä nähdään tuo onnellinen ihminen.

Äiti tahtoi, että wihittäisiin kirkossa jälkeen Jumalan palweluksen ja häät pidettäisiin tanssitta ja kaikitta kemuita, että juhla wietetäisiin juuri kaikki-neen niin kuin hän kahdesti oli wiettänyt. Mutta sulhanen jyrkästi päätti: „eikö mitä, wihkiminen on taphtuwa kirkossa illan suussa, missä waan kynttilän

sijaa on se pitää oleman sytytettynä, musikantteja pitää oleman koko tusina, missäs sitten iloitaan ja tanssitaan, kuin ei häissä?” Kenenkään ei ollut mitään sitä vastaan sanomista, sulhanen kaikki menot kustansi itse.

Kirkko oli täpösen täynä väkeä, jos wieraita oli paljon, katsojia vielä enemmän ja nyt nähtiin, että morsian on kaunis Miina Kondelin.

Kirkkoherra wasta wihityistä sanoi rouwalleen: „en ole koskaan niin kaunista pariskuntaa wihkinyt, kuin tänäpäiwänä”.

„Nyt tiedätte miten oli minun mahdollista Äkäpäitä haiwertaa”, lopetti kertomuksensa mestari Lankinen.

„Kah, jo tottamar kello käypi seitsemättä; nouskaamme hywät ystäwät ylös”, sanoi eräs wieraista ja muutaman minutin kuluttua luhti tyhjени.

Wain tämmöisistä monen moisista tapahtumista ja kohdista on koko meidän nykyinen elämämme syntynyt ja muodostunut, mietiskelin minä, kuultuani mestari Langisen sen kertomuksen ämmästäni ja vanhempieni olostä ja elosta lapsuutensa aikoina. Pikkuaiwoni rupesiwat kowasti työtä tekemään, et-

ten kotwalleen muistanut nousta ylös makuusijalta-
ni.

Nyt aukeni ymmärrysarkkuni ja tiesin mistä syys-
tä wanhempani oliwat wäsymättömästi ahkerat ja
puhdassiiwoset, aukkaat antamaan ja hitaat otta-
maan; miksi he rahaa ja muuta tawaraa eiwät pitä-
neet missään arwossa ja monesti sanoiwat: „woi si-
tä onnetointa ihmisraukkaa, jonka Jumalana on raha
ja tawara ja joka on kopeikan eli sirusen waiwainen!
Hänellä aina on nälkä ja jano, hänellä aina on wä-
hä, hän kylläiseksi ja tyytywäiseksi ei pääse koskaan
ja semmoisena hänet hautaankin lasketaan; toiseen
maailmaan hän rossaakaan, ei hituistakaan muas-
saan woi wiedä, kaikki, kaikki jääwät tänne lujien
lukkojen taakse ja useammasti jälkeen jääneitten pe-
rillisten ja ei harwoin wennon wierastenkin pahen-
nukseksi ja turmelukseksi”.

Nyt minulle selweni miksi meillä kaikilla oli kaik-
kia yltä kyllä ja wanhempani oppipojista ja kaswatus-
tytöistä erinomaisen huolen pitiwät, ennen tarpeet it-
siltä kiellettiin, mutta heille hankittiin.

En enempätä ihmetellyt miksi hywä äitini usein
walittaen harteitaan, käwi mahalleen kammarin lat-

tialle ja pyysi isääni eli jos häntä ei ollut saapuville kyökkipiikaa Mariata käsillään painamaan hänen harteitansa ja miksi useampi lääkäri äitilleni sanoi: „kumma kuitenkin, kuin teidän harteenne owat kaikkienensä mähjänä, ikäänkuin te olisitte ylen voimin raskasta työtä tehneet ja raskaita kiwikuormia harteillanne kantaneet”. Ja ne raskaat puu- ja lastutakat, joita vanhempaini lapsuutensa aikana kantoiwat, vielä nytkin kiwistiwät heidän harteitansa.

Sanomattoman kurjuuden hywät vanhempaini lapsuudessansa oliwat kärsineet ja kaiketi tämän johdosta he harrastiwat, mikäli waan heidän wallassansa ja woimassansa oli, ettei yksikään ihmisen lapsi olisi joutunut milliseenkään tuskaan; he raskaasta kokemuksesta tiesiwät, että kurja elanto ja olento lapsuuden aikana wietetty, koituu wietäjälle vielä wanhuudessakin.

Siitä päivästä rupesin itsekin ei ainoastaan inhoamaan, mutta wihaamalla wihaamaan kaikkea epäjärjestystä ihmiselämässä ja juuri siitä syystä, kuin olin wakuutettu, että vanhempaini, joita sanomattomasti rakastin, oliwat lapsuudessansa hirmuista kurjuutta ja tuskaa kärsineet epäjärjestyksen kautta.

Joku sisällinen ääni minulle kuiskutti, ettei minun olisi sopinut olla luhdilla kuulemassa mestari Lankisen kertomusta vanhemmistani ja esiwanhemmistani, ja minä salasin tapauksen tähän päiwään saakka, ehkä kertomus on aina ollut tuoreessa muistissani, etten sanaakaan ole siitä unohuttanut, mutta en siitä sanakaan ole wirkkanut, sanalla sanoen, siitä asti minä lakkasin olemasta lapsena sanan oikeassa merkityksessä.
